

laikāi
lietuvimam

6

1972 BIRŽELIS

TĖVO DIENA	Juozas Vaišnys, S. J.	183
BARBARAS IR IŠTIKIMYBĖ	Dr. Grigas Valančius	184
MEDINIS KALNAS	O. Indriulytė	188
KRISTUS DIDMIESTYJE	Parengė Pr. Alšėnas	193
EILĖRAŠČIAI	Sesuo O. Mikailaitė	196
JAUNIMO KONGRESO VILTYS IR TIKSLAI	Dr. Algis Norvilas	197
AR GALI KŪDIKIS NEVERKTI?	Doc. A. Grabauskienė	204
KALBA	A. Salys	207
TĖVYNĖJE	Danutė Bindokienė	209
“JŪRATĖS IR KASTYČIO” KONTROVERSIJOS	J. Vaišnys	211
ATGARSIAI		213
RASA ARBAITĖ		216

Šis numeris yra iliustruotas Rasos Arbaitės darbų nuotraukomis. Viršelio nuotrauka — Algirdo Grigaičio. 202 psl. nuotr. — Virgilijaus Kauliaus, S. J. Užsklandos: 195 psl. — P. Augiaus, 206 ir 212 psl. — Rasos Arbaitės. Viršelis ir skyrių vinjetės — Algirdo Kurausko.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

1972 Jaunimo metai, nr. 6

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos nariai: Dalia Aleknienė, Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Eglė Juodvalkytė, Vytautas Kasniūnas, Algimantas Kezys, S. J., Dalia Kučėnienė, Nijolė Užubalienė.

Administracija: Petras Kleinotas, S. J. ir Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiuro numerio kaina — 50 centų.

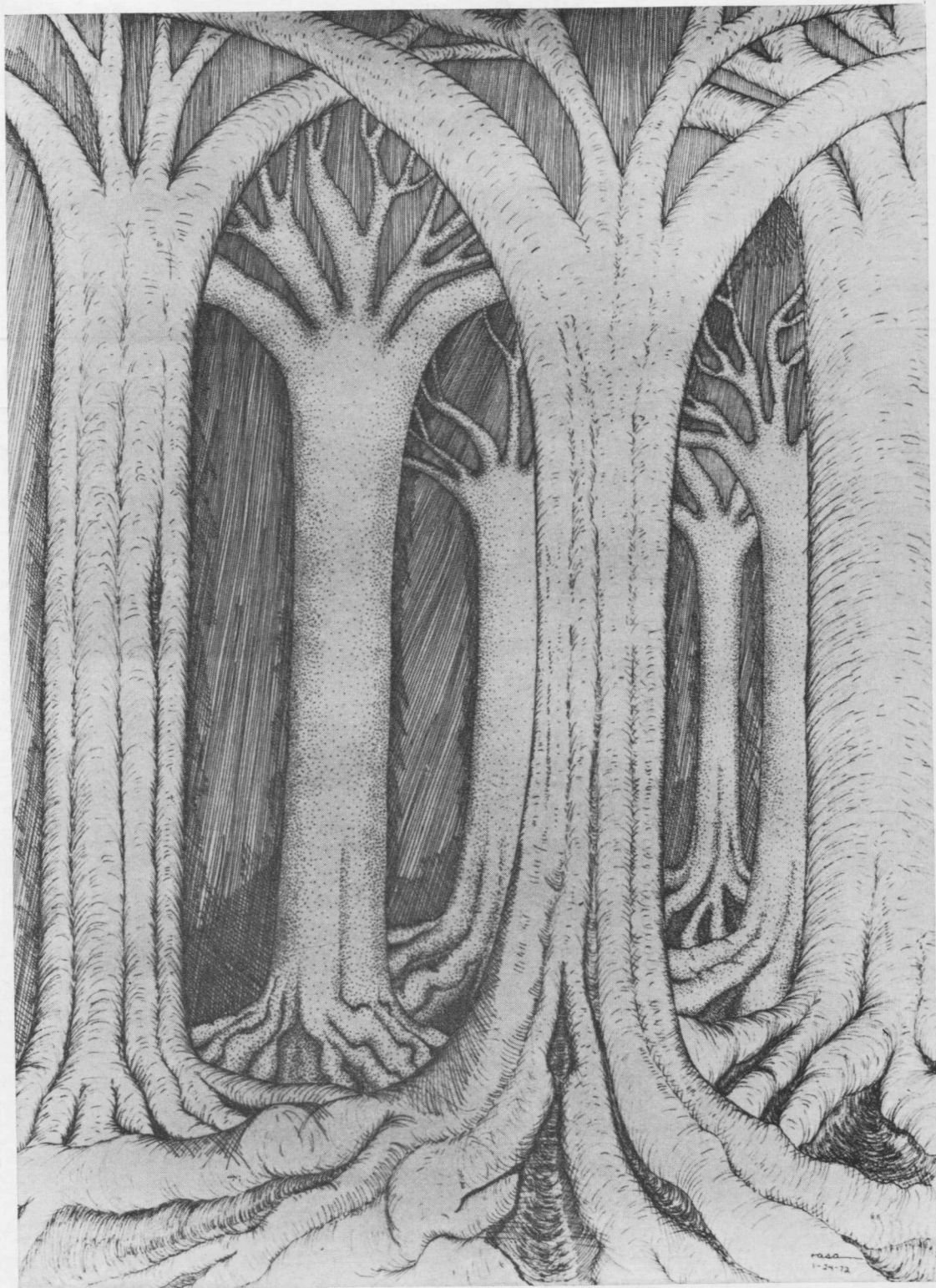
LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

laiškas lietuviams

1972 / BIRŽELIS - JUNE / VOLUME XXIII, NO. 6

SVEIKINAME LIETUVIŠKĄ JAUNIMĄ,
IŠ VISŲ PASAULIO KRAŠTŲ SUSKRIDUSI
Į SAVO ANTRĄJĮ KONGRESĄ!
LINKIME ĮSISĄMONINTI IR SUPRASTI,
KAD JAM TENKA DIDELĖ IR SVARBI PAREIGA
IMTI ANT SAVO PEČIŲ TĄ NAŠTĄ,
KURIĄ IKI ŠIOL NEŠĖ VYRESNIOJI KARTA.
NUO JO PRIKLAUSO LIETUVOS ATEITIS,
MŪSŲ TAUTOS KULTŪRA IR VIETA PASAULYJE.
LINKIME SURASTI ATSAKYMĄ Į KLAUSIMĄ:
“AR VERTA BŪTI LIETUVIU?”
TAUTYBĖ YRA DVASINĖ VERTYBĖ,
KURIĄ PRARADĖ, NUSKURDINAME SAVE
IR APLINKĄ, KURIOJE GYVENAME.
KAIP MŪSŲ PROTĖVIAI GERBĖ IR SAUGOJO
ŠVENTĄJĄ UGNĮ SAVO MIŠKUOSE,
TAIP IR MŪSŲ JAUNIMAS TESAUGOJA
TĖVYNĖS MEILĖS UGNĮ SAVO ŠIRDYSE!

Rasa Arbaitė

Medžiai (grafika)

TĖVO DIENA

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Tėvo diena kilo iš motinos dienos. Jų abiejų kilmės vieta — Amerika. Motinos diena pirmą kartą buvo atšvęsta Filadelfijoje 1908 m., o tėvo diena Spokane mieste, Washingtono valstybėje, maždaug prieš 45 metus. Jų abiejų iniciatorės buvo moterys. Motinos diena, be abejo, yra labiau paplitusi pasaulyje, viena dėl to, kad jos kilmė ankstesnė, o antra — motina, būdama moteris, šiais laikais yra labiau gerbiama už vyrą ir daugiau jai rodoma sentimentų.

Senovėje moteris buvo visiškai nustumta į šalį, ji buvo laikoma vyro verge arba jam priklausančiu daiktu. Tik vyras buvo gerbiamas ir vertinamas. Kiekviena kūdikio laukianti motina, trokšdavo, kad gimtų berniukas, ir būdavo labai nelaiminga, jei sulaukdavo mergaitės. Bet pamažu šie papročiai keitėsi, ir moteris pradėjo susilaukti vis didesnio įvertinimo. Prie to, tur būt, daug prisidėjo ir krikščionybė su Marijos kultu.

Pradėjus švęsti motinos dieną, kai kas nuogąstavo, kad jau bus nueita į kitą kraštutinumą — aukštinant motiną, bus pažemintas tėvas. Tad labai gerai, kad yra įvesta ir tėvo diena, kuri Amerikoje švenčiama trečiąjį birželio mėnesio sekmadienį. Tai kaip tik suteikia gerą progą pagyvoti ir apie tėvo vaidmenį šeimoje. Tėvo reikšmė yra tokia, kaip ir motinos. Juk ir be jo, kaip ir be jos, nebūtų žmonijos. Bet mūsų laikais ši aiški tiesa daugelio yra lyg pamiršta. Atrodo, kad pasukome jausmų keliais. Motinos meilės švelnumas yra daug labiau pastebimas, negu tėvo kasdieninis sunkus darbas. Jis yra paslėptas, nematomas. Motinos akys dažnai nuo ašarų parausta. Mes tai pastebime ir teisingai įvertiname, bet tėvo pūslių rankų dažnai visai nematome.

Esame įpratę sakyti, kad motina yra šeimos širdis, o tėvas — galva. Širdis daugiau primena meilę, švelnumą, jausmą, o galva arba protas — šaltą, griežtą galvoji-

mą, įstatymus ir taisykles, kurių reikia laikytis. Dėl to tėvas kartais yra laikomas diktatorium ar despotu. Yra didelė klaida manyti, kad autoritetas yra despotizmas, o anarchija ir nesilaikymas jokios tvarkos — demokratija. Tėvo autoritetas šeimoje yra tik meile paremtas tvarkos palaikymas. Jeigu tėvas kartais ir gali atrodyti diktatoriškas, bet ta jo diktatūra turi būti demokratiškai atsižvelgianti į kiekvieno šeimos nario reikalus bei pageidavimus.

Teisingai mes keliamo motinos heroizkumą, auginant kūdikius, aukojant jiems daug rūpesčio ir nemigo naktų, bet nereikia užmiršti ir tėvo didvyriškumo, diena iš dienos dirbančio vienokį ar kitokį darbą, kad šeima būtų soti ir laiminga. Jis dirba, atskirtas nuo šeimos džiaugsmo, nuo vaikų čiaušėjimo, kad jie džiaugtųsi, bet jis pats retai jais pasidžiaugti tegali. Tai tikrai pagarbos ir meilės yra vertas šis tyliai šeimos naštą nešąs darbininkas, tiek mažą tegauką atpildo už savo darbą ir aukas.

O kokių dovanų laukia šis šeimos maintojas ir jos galva tėvo dienos proga? Žinoma, galima ir jam, kaip ir motinai, nupirkti įvairių dovanų, galima prie krūtinės prisegti gėlę, parodyti švelnios meilės ir sentimentų, bet, tur būt, labiau jį pradžiugintų "vyriškesnės" dovanos. Jeigu šeimos nariai, užuot jį niekinę ir ignoravę (o tai galima, deja, pastebėti ne vienoje "garbingoje" šeimoje), stengtųsi parodyti, kad jį laiko tikra atrama ir užuovėja; jeigu motina nevadintų jo "mūsų seniu" (ypač vaikams girdint), bet jam rodytų daugiau pagarbos ir tą pagarbą ugdytų vaikuose; jeigu tėvas pajustų, kad jis šeimoje reikalingas ne tik tam, kad mėnesio gale parneštų čekį, bet kad jis tikrai yra įvertintas ir kiekvieną vakarą, pareinant iš darbo, visos šeimos laukiamas, tai jam būtų pati gražiausia ir prasmingiausia dovana.

BARBARAS IR IŠTIKIMYBĖ

(II-ją premiją laimėjęs straipsnis)

DR. GRIGAS VALANČIUS

Barbaras ir ištikimybė — tai dvi priešingybės. Žmogų be kultūros vadiname barbaru, o Dievui, šeimai ir tėvynei ištikimą žmogų laikome kultūringu ir išmintingu. Tik abu viena šalia kito pastčius, galima ryškiai pamatyti abiejų veidus: vieną tam- sų, kitą šviesų. Gretinant lengviau galima suprasti ir žmogiškosios istorijos dramą. Priešingybės aiškiau parodo ir tų priešingybių objektus. Barbaras yra baisiai neįdomus filosofiskai ir neišvengiamas istoriskai. O apie ištikimybę galima daug filosofuoti, pasinaudojant kad ir Girniaus, Pascalio, Tomo Kempiečio mintimis. Tad čia ir bus kalbama apie istorinį barbarą ir filosofinę ištikimybę. Bandysiu berti mintis apie dvi priešingybes, palikdamas pačiam skaitytojui su jomis susidoroti.

Žymusis šveicarų kultūros istorikas Jokūbas Burckhardtas (Fragmente der Geschichte, Zürich, 1929) visus didžiuosius istorijoje žinomus užkariautojus laiko barbarais, nors jų militarinis genijus būtų ir neabejotinas. Karai, užkariavimai, svetimų žemių ir tautų pavergimas prieštarauja civilizacijai ir kultūrai, dėl to jie jau savo esme yra barbariški. Jeigu dėl tų užkariavimų dažnai ir suklesti tautų kultūra ar greičiau žmonija pasiekia dvasinę bei kūrybinę pažangą — tai ne vienkartinių barbarijos genijų nuopelnas, o tik jų užkariautų tautų pažadintas gyvastingumas. Šiai minčiai pritaria ir Arnold Toynbee (plg. A Study of History), istorikas ir istorijos filosofas. Jis barbarų nevadina barbarais, o tik duonos ir cukro išalkusią "išorės proletariato" (outside-proletariat) masę, nuolat grasinančią ir spaudžiančią kiekvieną civilizaciją. Toji masė arba civilizaciją sužlugdo, arba joje paskęsta ir ją priima. Taip atsitiko su Vakarų Romos imperiją užplūdusia germaniškų tautų masė. Pagal Toynbee, tas "iš-

orės proletariatas" (barbarai) ne būtinai ateina iš svetur, jie gali ateiti ir iš vidaus. Tai elementas, kuris tos civilizacijos kūrime nedalyvavo, o liko pasyvus šalia jos. Jis ateina kaip keršytojas ir ardytojas, o kartais kaip reformatorius ir perkeitėjas, jei turi tokių intencijų ir sugebėjimų vadą. Burckhardtas daugiau dėmesio skiria barbarų vadui, o Toynbee dėmesio centre laiko barbariškąją masę. Ši masė jau yra sužlugdžiusi daugybę istorijai žinomų civilizacijų.

Nė vienas užkariautojas nebuvo kultūros nešėjas ir nepradėjo savo kariškų žygių kurios nors moralinės idėjos ar kultūros vardan. Idėjos, idealizmas, kultūra ne tik nesiderina su užkariavimais, jėga ir despotizmu, bet viena kitai prieštarauja ir savo esme. Istorijoje idėjų vardu vykę karai nebuvo sėkmingi, nes priemonės prieštaravo tikslui. Užtenka tik prisiminti 11-14 amžiaus kryžiaus karus, tokius pat Kryžiuočių ordino karus su pagoniškais lietuviais, pasibaugusiais didele nesėkme 1410 m. prie Žalgirio, Vytauto Didžiojo nesėkmingą bandymą sulaukyti totorių plūdimą Europon prie Vorkšlos 1399 metais, trisdešimt metų karą (1618-1648) ir kt. Antra vertus, ir didžiųjų beidėjinių užkariautojų laimėjimai beveik niekad nebuvo ilgalaikiai. Nei Aleksandras Makedonietis, nei Hanibalas ar Atila, nei Napoleonas ar Hitleris šimtmetinių imperijų nesukūrė, nors to ir labai siekė. Tik Džingischano užkariauti plotai teišsilaisvino po pustrečio šimtmečio. Dar nežinia, kaip ilgai išsilaikys raudonasis imperializmas rytuose, jau peržengęs savo viešpatavimo pirmąjį pusšimtį metų. Apskritai, žvelgdami į istoriją, matome, kad užkariavimais sukurtos imperijos subyra. Subyra dėl to, kad, dirbtiniu būdu sulipdytos, neturi pastovaus dvasinio ryšio, vienijančio elemento, bend-

ro kultūrinio pagrindo. Didelių plotų ir daugelio tautų su skirtingomis kultūromis, skirtinga kalba ir tradicija sulydymas iš viršaus į vieną kūną dar niekad nebuvo sėkmingas ir ilgalaikis. Vienos dinastijos, užkariautojo ar despoto valdymas prieštarauja istorinės evoliucijos dėsniams, kurie keičiasi ir formuojasi labai pamažu, stumiami jėgų tik iš apačios ar iš vidaus.

Užkariautojas - barbaras civilizacijos nekuria, o ją tik griauja. Jis užvaldo tautas, bet nelemia jų ateities kultūros ir civilizacijos raidos. Aleksandras buvo kilęs iš Makedonijos, anuomet labiausiai atsilikusio krašto. Ne jis nešė kultūrą, bet paskui jį ėjo aukštesnė helenistinė kultūra į tuomet jau kultūringas Persijos, Mezopotamijos ir Egipto žemes. Atilos hunų barbariškas siaubas sustojo prieš beginklį, bet tvirtos dvasios Leoną I-ą. Atila žuvo, tik jo iš Azijos atvestų nomadų palikuonys (vengrai), likę Europos žemėse, vėliau susiorganizavo ir sukūrė krikščioniškai europinę valstybę bei kultūrą. Džingiskanas perėjo plačius Eurazijos plotus nenugalėtas, bet priėjęs jau gerai organizuotų tautų (vengrų, lietuvių, lenkų) sieną, nepajėgė jos įlaužti. Mongolai įsigalėjo tik Rytų Europoje ir ilgokai pasiliko (1240-1480) anuomet dar nepakankamai organizuotų rytų rusų žemėse. Prisimintina, kad tik rusų žemės šiaurvakariuose, Didžiojo Naugardo organizuotumo saugomos ir vakarinių tautų (lenkų, lietuvių, suomių, švedų) dengiamos, išvengė tos barbarų invazijos. Rusai ir savo valstybingumo pradžių kildina ne Maskvoje, o D. Naugarde, su to miesto įsikūrimu 862 metais, nors tik 1484 m. Jonas III šią sritį su Maskvos žemėmis sujungė ir pasiskelbė visų rusų caru.

1805-1815 metų Napoleono karus lydėjo ir šviečiamąjo laikotarpio Paryžiuje gimęs kūdikis — vidurinėsios klasės liberalinės revoliucijos idėja. Nors ši idėja Vienos kongreso reakcijos kurį laiką ir buvo priglūšinta, bet vis dėlto turėjo teigiamos reikšmės Europos tautų socialiniam ir tautiniam atgimimui paspartinti. Visa bėda, kad laisvės, lygybės, brolybės šūkį netrukus pakeitė

daug radikalesnis marksistinis šauksmas: "Visų šalių proletarai, vienykitės!" Napoleonui prie Maskvos ir Berezinos pralaimėjus, paskui jį sekusi prancūziškosios revoliucijos idėja visai nieko nepadėjo, dėl to ten vėliau ir marksizmo raugas labai greitai įrūgo ir triukšmingai sprogo.

Iš visų genijų militarinis genijus - despotas yra nepastoviausias, nes jo genialumas glūdi barbariškume, kaip ir bet koks agresinis karas ar tautų pavergimas yra barbariškumo, o ne kultūros ženklas.

Mūsų šimtmetyje, galima sakyti, jau nėra nei barbariškų tautų, nei vien tik aklo duonos ir aukso alkio instinkto vedamų masių, o vis dėlto barbaras toli gražu nenulipo nuo istorijos scenos. Jis tik pakeitė savo išvaizdą, įsivilkdamas į tariamai civilizuotą rūbą. Bet jis siautėja, kaip ir siautėjęs, dar labiau negu bet kada. Gimęs kraštuose, kur gyvena šimtamilijoninės žmonių ("išorinio proletariato") masės, jis ateina tų masių revoliucijos vardu, kaip jų vadas, ir grasi-na sudeginti žemę ir sunaikinti visus, kurie jam nenusilenks. Ne būtina jį būti viename asmenyje. Jį lengva atpažinti, nors ir užsidėjusį grupės ar kolektyvo kaukę. Siaubo žingsniais jis ateina, pažadintas kitų barbarų.

Kai vaikas pagaliuku krapšto saulėje miegančią barškuolę ar neišmanėlis žadina miegantį liūtą, jie negalvoja apie savo neprotingo veiksmo pasekmes. Tokie neišmanėliai, tikri vaikai, buvo ir Napoleonas, ir Vilius II, ir Hitleris, o taip pat ir Franklin D. Roosevelt. Bandydami užmušti ar bent primušti Eurazijos kolosą — mešką, jie tik ją pažadino, išutino ir atvedė į Europos gilumą. Naujasis barbaras, vesdamas mases iš rytų, pakelė išmindžiojo svetimus daržus, nuniokojo kultūringas ir nekaltas tautas, numesdamas jas tariamosios pasaulio proletariato revoliucijos stabui, kaip šuniui kaulą.

Jei Kristaus evangelija, patraukusi ketvirtadalį mūsų planetos gyventojų į savo šviesą, yra žmonijos religinė revoliucija; jei Amerikos atradimas ir garo mašinos išradimas yra ankstyvoji, o 18-jo šimtmečio

pabaigos Anglijos industrializacija vėlyvoji ekonominė revoliucija; jei 13-tame šimtme-tyje prasidėjęs renesansas yra kultūrinė re-voliucija; jei su Bastilijos užėmimu 1789 me-tais prasidėjusi ir su vasario (kerenskine) revoliucija Petrapily 1917 m. pasibaigusi yra baltojo žmogaus socialinio bei politinio išsilaisvinimo revoliucija; ir pagaliau jei juodojo Afrikos kontinento politinis išsilais-vinimas yra juodosios rasės kolonialinė re-voliucija — tad kokia buvo 1917 m. spalio mėn. bolševikų revoliucija? Ką ir iš ko ji išlaisvino? Argi ne kiekvienos socialinės - politinės revoliucijos tikslas yra laisvė, žmonių ir tautų išsilaisvinimas iš svetimųjų ar savųjų priespaudos? Žinome, kad revo-liucijoms pribręsti ir jų sprogdinamajai jė-gai susitelkti dažnai reikia šimtmečių. O štai toje pačioje Suomijos ilankos erdvėje ir netgi tame pačiame Petrapilio mieste vos tik po 8 mėnesių įvyksta antroji, tariamoji socialinė - politinė revoliucija! Sakau tariamoji, nes ji iš tikrųjų tokia nebegalėjo būti po to, kai absoliutinės monarchijos au-tokratija, caristinis despotizmas buvo jau tų pačių metų pradžioje vadinamosios Va-sario revoliucijos pašalintas ir kliūtys lais-vam žmonių ir tautų apsisprendimui nuga-lėtos. Antra vertus, gerai žinome, kad tai nebuvo nė kontrarevoliucija, sukelta mo-narchijos šalininkų prarastoms pozicijoms atgauti. Taigi, jei ji nebuvo originali socia-linė - politinė revoliucija, atėjusi laisvės vardu, ir jeigu ji nebuvo kontrarevoliucija, vėl norinti grąžinti monarchinę autokratiją, tai ji turėjo būti tikra, ko nors naujo siekian-ti revoliucija. Jos tikslas galėjo būti bet kas kita, tik ne laisvė. Tad ar Leninas to neži-nojo, ar jis apsiriko? Jis labai gerai žinojo, ką darė ir ko siekia. Jis nebuvo ignorantas, bet buvo didžiausias iš istorijai žinomų bar-barizmo genijų. Jis gerai žinojo, kad lais-vės neneša, o tik ją žada. Jis nesiekė lais-vės "pavergtoms" savo krašto masėms, nes jos jau nebebuvo pavergtos. Jis tikėjo prie-visiško socialinės - politinės revoliucijos idėjos sunaikinimo ir visuotinio masių bei tautų pavergimo, palenkiant jas tariamosios proletariato diktatūros valdžiai arba vieno

diktatoriaus valiai. Jeigu tai nėra barbari-ja, tai kas gi barbarija yra? Leninas yra tikrasis ir didysis šio šimtmečio barbarijos vadas ir simbolis. Niekas lig šiol su tokia velniško geniališko precizija nepanau-dojo dviejų nepaprastai efektyvių ginklų savo tikslams siekti. Pirmasis ginklas yra labai rafinuotai melagingas atsirėmimas į utopinę Markso - Engelo doktriną bei dia-lektiką, o antrasis — nuostabiai sėkmingas masių sutelkimas sekti paskui visai negau-sius, bet puikiai organizuotus vadinamųjų profesionalų revoliucionierių kadrus su jų vadais ir vadukais. Duonos ir aukso išalkęs "išorės proletariatas", apie kurį kalba A. Toynbee, gana lengvai patikėjo ne laisvę nešančiai, o tik ją žadančiai Lenino retori-kai ("...darbininkai ir kareiviai, dabar jums priklauso Rusijos žemės ir fabrikai...") ir se-kė jį kaip savąjį vadą. Sekė jį ne tiek kaip keršytoją ir senosios sistemos ardytoją, kiek kaip reformatorių ir perteikėją, kokiu jis sakėsi esąs.

Dar klastingesnė ir, kaip sakėme, rafi-nuotai melaginga yra Lenino tariamoji so-cialinė - filosofinė atrama į marksistinę doktriną. Nors jis sakosi tik ją koregavęs, pataisęs ir praktiškai pritaikęs specifinėms Rusijos proletariato sąlygoms, iš tikrųjų jis sugriovė pačius Markso teorijos pagrindus. Visas marksistinės doktrinos kūrinys stovi ant trijų pagrindinių stulpų: 1. darbo vertės teorija, 2. klasių kova ir beklasė visuomenė ir 3. valstybę turi pakeisti socialistinė san-tvarka (beklasė ir bevalstybinė). Visi šie stulpai Lenino sistemoje ne tik nugriauti, bet dargi statoma ant jų priešingybių. Vals-tybė ne tik neužleidžia vietos tariamai so-cialistinei santvarkai (beklasei ir bevalsty-binei), bet dar vis labiau stiprinasi, vis pla-čiau ir giliau apima visas gyvenimo sritis, o visas ūkis yra suvartytas į valstybinio ka-pitalizmo sistemą pilniausia šio žodžio pras-me. Leninistinės valstybės galia, palyginus ją su kapitalistine liberalistinės demokrati-jos valstybe, ne tik nesumažėjo, bet dar keleriopai padidėjo. Jei pastaroji atsire-mia į administracinę biurokratiją, tai pir-moji turi ne vieną, bet dvi tokias atramas,

tarpusavy susipynusias ir neatmezgamai komplikutas: partijos biurokratiją ir administracijos technokratiją. Marksistinės klasių kovos rezultatas — beklasė visuomenė pasirodė tesanti tuščias šūkis, nuoga demagogija. Vieton senųjų (kapitalistinių) klasių atėjo naujos, nauju rūbu apsivilkusios ir dar ryškesniais partijos hierarchijos, elito, technokratų laipsniais ir palaipsniais pažymėtos. O atidžiau pažvelgus į tai, kas nutiko patį Markso doktrinos centrą — darbo vertės teoriją, randi tik pasityčiojimą šios teorijos autoriumi. Ši teorija yra paversta visišku nieku. Pagal Marksą, didžioji kapitalistinės sistemos blogybė yra ta, kad iš darbo ir kapitalo atsirandanti ne tik vertė (pelnas), bet ir antvertė (antpelnis), atitenkęs tik kapitalui (kapitalistui), o darbui (darbininkui) tenkęs tik pagal jo egzistencijos minimumą nustatytas atlyginimas. O kam tas antpelnis atitenka Lenino sukurtoje sistemoje? Toli gražu ne darbininkui. Ją pasiima kapitalo davėjas, o darbininkui neleidžiama nė sumurmėti. Ar jis gali reikauti savo dalies iš tos antvertės, ar jis drįs streikuoti prieš vienintelį darbdavį — valstybę? Aišku, kad ne. O ką daro darbdavys — valstybė, pasiėmusi ne tik (kapitalo), bet ir darbininko (darbo) antvertės dalį? Tai ne tavo dalykas — tu tylėk, nes partija (valstybė) geriau žino, kiek tau duoti ir ką su tuo tavęs nutrauktais pinigais daryti. Ji turi išlaikyti armiją, gaminti ginklus, statyti laivus ir lėktuvus, apmokėti agentų kadrus svetur ir namie, finansuoti propagandą, remti "pavergtų" tautų išsilaisvinimą (Vietnamas, Kubą, Egiptas...) ir t. t.

Tad čia ir glūdi didžioji apgaulė, didysis istorinis melas, esą marksistinė - leninistinė revoliucija siekianti laisvės masėms, išlaisvinimo tautoms, einanti per proletariato diktatūrą gerinti dirbančiojo mažojo žmogaus būvio, daryti jo laimingu. Ar nudvasinta ir kolektyvui jėga palenkta masė nepadaro tik galingu įrankiu politinei jėgai, nepaisančiai jokių varžtų ir neturinčiai jokių skrupulų? Ar toji masė netampa įrankiu pavergti žmonėms ir tautoms? Ar socialistinis kolektyvizmas, prievarta vykdomas, nėra

šio amžiaus nuosmūkis ir išsigimimas? Ar socializmas vis labiau netampa politiniu imperializmu, o taip pat ir barbarija? Jei sakome, kad nedaug vertos tos idėjos, dėl kurių niekas nemiršta, tai dėl ko neklausime, ko vertos tos idėjos, dėl kurių nužudoma milijonai žmonių? Jeigu tai ne barbarija, tai kas gi yra barbarija ir barbaras?

J. Girnius savo knygoje "Tauta ir tautinė ištikimybė" sako, kad niekas negali pavergti žmogaus sielos, atimti jam meilę savo tautai, išrauti iš jo širdies tautinę ištikimybę. Tai vienintelis ginklas, kurio joks priešas negali išmušti jam iš rankų. Kol tiks nors mažas būrelis lietuvių su stipriai liepsnojančia savo tautos meile ir gyva, negęstančia tautine ištikimybe, tol joks priešas (barbaras) lietuvių tautos nenužudys ir jos gyvybės liepsnos neužgesins. Sakyti "kur gera, ten ir tėvynė" degraduoja žmogų, nes juk jis ne vien duona gyvena. Iš rūbo gali bet kada išsivilksti, bet save patį visuomet turi su savimi. Lietuviu gimęs negali sakyti, kad nesi lietuvis. Tikras meilės pagrindas yra ištikimybė. Neištikimybė savo tautai yra jos išdavimas. Tas pat yra su šeima, Dievu, Bažnyčia. Išdavimo joks teisėjas neišteisins, nes padarai savižudybę savo laisvu apsisprendimu. Išdavimas niekad negali būti garbingas, o tik gėdingas. Jis liudija ne tavo didybę, o tik menkystę.

Ne aplinka žmogų apsprendžia, o jis pats apsisprendžia. Aplinka yra tik gundytoja, ir tik silpnas žmogus jai pasiduoda. Palaimintas žmogus su jautria sąžine, sąmoningu nusistatymu ir tvirta valia. Vargas žmogui be nugarkaulio, be principų ir be meilės kitam žmogui, savo šeimai, tėvynei ir Dievui. Bejėgis, atsisakydamas savo laisvės, visados pralaimi, o tvirtasis, nebijąs aukos, visada laimi. Jis triumfuoja prieš svetimą aplinką, tykojančią praryti jo vaikus. Negesink ištikimybės Dievui ir tėvynei, tos amžinosios ugnies, nes jos šilima dar tau bus labai reikalinga, kai tave ims krėsti šaltis svetimųjų glėbyje ir kai jausiesi trokštąs be saviškių meilės. Jei esi šaltas laisvei ir ištikimybei, tai bent negarbink vergijos, netarnauk barbariško melo tironi-

jai ir apgaulei, nes užmigdyta sąžinė kada nors pravers akis ir pareikalaus savo teisių. Ką duosi jai, kai kartą, fariziejiskai vaidybai pasibaigus, pasirodysi savo menkystės nuogybe? Į barbarą panašus tas, kuris garbina svetimus, niekina savuosius, kai drebia purvą Lietuvos veidan. Nepakanka tik nebūti kito lietuvio priešu, bet reikia būti broliu.

Kelias atgal niekad neužželia, kol jauti gėdą ir kalbę, visada gali sugrįžti pas savuosius. Žmogiška tuštynė yra akla, ji mėgsta pagyrą ir nemato vidaus menkystės. Neturi išminties tas, kuris stato ant svetimo pamato. Likime tarp savųjų, nežalokime ištikimybės senoms draugystėms, nes naujos yra labai nepatvarios. Jei nepajėgiame tapti asmenybėmis, tai stenkimės pakilti bent aukščiau vidutiniškumo. Jei esi ištikimas, esi ir žmoniškas. "Ne faktai liudija normas, o normos teisia faktus" (J. Girnias).

Barbaro išdavikiškumo nepaslėpsi ir neišteisinsi. Esi savo tėvo sūnus, tad toks ir pasilik. Būk kaip druska, be kurios žmoniškumas pūva. Oportunistas eina lengvuju, o idealistas sunkiuju keliu, nes lengviau būti turtingu negu išmintingu. Miniažmogių svetimoje masėje dingsta be ženklo, jie pasitraukia iš kovos ir dėl to visada pralaimi. Yra tuščia ir neišmintinga remtis ne tikruju Dievu, o tik netikrais viliojančiais stabais. Nebūkite menko tikėjimo žmonės, nes ne išorinė sėkmė matuoja žmogaus vertę, o kova daro jį herojum. Ištikimybė Dievui, šeimai ir tėvynei yra drauge ir ištikimybė sau pačiam, nes vien tik į save visą laiką nesiremsi. Materializmo brolis — išdavystė, o idealizmo — ištikimybė. Tikrovė yra brutali, joje dažnai suklumpama, bet reikia skubinti atsikelti. Žmogaus vertė matuojama ne tuo, ką jis turi, bet tuo, kas jis pats yra. Šia prasme ir turtuolis gali būti didžiausias skurdžius. Amžinybėn nueini tik su tuo, kuo pats buvai, o ne su tuo, ką turėjai. Egoistas niekam nesiaukoja, jis tik perka, parduoda ir visa išduoda. Jis pirmasis bus ir barbarijos auka, neturėdamas ginklų apsiginti. Tie ginklai yra: idealizmas, žmoniškumas ir ištikimybėje gimęs pasiaukojimas.

Ištikimybėje glūdi visa žmogiškoji didybė. Su ja ištversi ir laimėsi, o be jos suklupsi. Ją praradęs, pražudysi sąžinę, o be jos ir pats žūsi. "Skausmingiausia mirtis yra nuo sąžinės graužimo, nuo nebepasiekiamo savęs išdavimo ilgesio, nuo neištikimybės ugnies karščio... Jei vilties kibirkštėlė teberusena, gali ir vėl prisikelti... Argi neverta palikti ištikimybės liepsną neužgesintą?" (J. Girnias").

Grasinant barbarui, reikia susijungti ištikimybės grandinėn. Ji mus jungs ir su Dievu, kuris vienas valdo žmonių sielas.

MEDINIS KALNAS

("L. L." konkurse III premiją laimėjusi novelė)

O. INDRIULYTĖ

Valio dirbtuvė rūsyje. Langan į gatves pusę. Bet kas iš to? Kai jis, sustabdęs mašiną ar dėdamas pataisytus batus ant lentynos, pakelia galvą ir pasižiūri pro tą langą, mato tik kojas; vienas tik kojas, žengiančias pro jojo lango siaurą ruoželį. Tačiau ir jos kartais momentui nutraukia sunkų Valio darbą ir sustabdo valandėlei jojo žvilgsnį, — nes vienos jų yra dailios, jaunos, vikriai žengiančios, nešančios savo jaunystę, jauno pasaulio svajones, o kitos senstančios ir žygiuojančios lėtai, pavargusiai. Dažnai prabėga ir vaiko mažos kojytės ar prašlubuoja, prakrypuoja visai jau gyvenimo nuvargintos kojos. Kam tos kojos priklauso, kokio veido savininkui — Valys nemato, taip kaip ir dangaus iš jojo rūsio nematyti — tik šaligatvis ir kojos. Jis šiek tiek gali spręsti iš kojų apavo apie jų savininką, jo amžių, bet vis vien to patikrinti negali — jos nueina, nužingsniuoja, kartu nusinešamos ir joms priklausomą veidą. Bet Valys jau prie to priprato — dešimt metų jis mato per dienų dienas vien tik kojas, ir tai pasidarė lyg ir jo gyvenimo dalis. Kartais kai kurios kojos stabtelia ties jo sukrypusiais

laipais, vedančiais į rūšį, ir tada Valys išgirsta čia pat artėjančius jo durų link žingsnius ir balsą:

— Valy, pataisyk man šituos batus — nuplyšo; pakalk geležinukus — poryt važiuoju medžioti.

— Valiuk, būk geras, tie vaikai tiek daug laksto, nespėju pirkti, sutvarkyk dar tuos pačius! — skundžiasi...

— Ar negalėtum dėl rytojaus? — švelnus, prašantis balsas...

Ir taip kasdien Valys girdi vis tuos pačius prašymus. Ir plėšia jis nuplyšusius gabalus, deda naujus puspadžius, kala vinis, susiuvia įplėšimus. Daug batų jau praėjo pro jo rankas, daug padų jis jiems uždėjo, tik jis niekada neturi progos pataisyti savųjų. Batus jam daro speciali dirbtuvė, kur užrašyta "ortopediniai". Jo koja dirbtinė, ir jos batas eina su visa koja. Jis net vakarais nenusiauna jos, bet nukelia visą koją. Ir kojinių jam nereikia keisti, tik sveikoji jas nešioja. Bet dabar tai jam neatrodo keista, lyg taip reikia, lyg natūralu. Seniau jis vis dar galvodavo, kur jo nuosava koja nuėjo, bet dabar jau ir tai pamiršta. Tik kai pritrūksta taisomų batų, jis sėdasi, užtraukia dūmą, ir tada valandėlei vėl viskas grįžta atgal, įkyriai, skaudžiai, tiesiog kandžioja jo širdį ir jausmus...

Ten prie Setos — lietuvių karių pulkai. Ten pat ir Valys — jaunas, žvalus. Širdis pilna tėvynės meilės, o rankos kietos, kietos priešui — už savo žemę, už jos pėdą, krauju ir prakaitu protėvių pirkimą...

Puikios rudenėjančios dienos. Saulės gausu, rodos, galėtum išsimaudyti jos spinduliuose, lyg Mūšos bangose. Bet nėra laiko gamtą net žvilgsniais paglostyti, nes artėja, dunda frontas — rytų ir vakarų susikirtimas jau čia pat... Ir Valio pulkas laukia, laukia įtemptai. Įvairios jų uniformos byloja, kad tai kariai; ryžtu spindį veidai ženklina jų drąsą, ir ginklai parengti tėvynės sargybai budi. Sprendžiamoji diena muša valandas, minutes, sekundes...

Sudunda, suūžia lekiančios granatos, kulkosvaidžiai, ugnis, susimaišo viskas... Pilna visokių balsų: komandos, įspėjimo,

raginimo, šauksmo ir klyksmo, tik kryptys nebeciaiskios... Valys mato, kaip krenta lieknos medžių viršūnės, drabstosi žemė, viskas maišosi, skeveldros ore ir danguj. Staiga vėl lėktuvas su penkiakampe žvaigžde priartėja prie žemės. Užesys, triukšmas. Skyla pusiau stora pušis, dulkių debesys uždengia akiračius. Ir pro šipulius, pro lekiančius dirvonų gabalus švyستelia kapitano veidas. Jis staiga keliiasi ir vėl klumpa, skausmas perrežia jo veidą, raudona dėmė atsiranda dešiniajame žande ir pamažu, svyra jo galva. Šautuvas jau nekyla priešui... Ir Valys nebežiūri savo saugumo, pakyla ir lekia, lekia gelbėti savo vado. Ima už pažastų ir traukia brangią naštą, skuba, kad tik greičiau — ten dar po stovinčia pušim. Mintis greitai, bet žingsniai sunkūs su našta. Ir vėl išnyra lėktuvas, nauja serija šovinių pasipila, sprogsta granatos. Žemė taškosi, lyg muilo burbulai, ir Valys su našta lyg murktelia duobėn. Tada jau susvyruoja jo akyse visas miškas, medžiai linksta, pušys griūva, žaibų pilna padangė... sukasi ratai, mėlyni, žali, paskui tamsuma ir šilta srovė lyg mūšos banga... Ne, ne, tai ne banga, tai raudono kraujo srovė bėga iš sužeisto, apalpusio Valio...

Athunda po kelių valandų. Tuščia, tylu, nei kovos draugų, nei priešų, nei trenksmo. Tik išversta žemė, kelmai, nulaužti medžiai, ginklų ir lėktuvų liekanos. Valys supranta viską, kai pamato šalia gulintį ramų, šaltą kuopos vadą. Jis užspaudžia jam akis, guldo aukštiełninką, sudeda rankas ir žegnoja:

— Tavo kova, mielas ginklo drauge, baigta, lik amžiams po lietuvišku dangum, nors be karsto, duobės, be palydos ir giesmių! — šnabžda jo širdis.

— Tėve mūsų, kurs esi danguje... — kar-toja jo lūpos.

Bet kai jis bando pakilti užpilti žemių ant mirusiojo, pajunta, kad jo koja sunki. Švinas, tikras švinas, o gal dar koks sunkesnis metalas, ir batas pilnas kraujo, jau tekančio per kraštus. Valandėlę jis stebi tai, bet greit supranta savo padėties beviltiškumą. Lyg tyčia paskutinėmis dienomis dalį jų aprengė svetimomis uniformomis.

Uniformų užteko, drąsos taip pat, tik ginklų trūko. O žmogaus protas išsradingas, jo padarytos mašinos galingesnės už jo paties jėgas, drąsą...

— Kas bus, jei jie mane čia ras?

Beviltiškai dairo, ir staiga už kokių dviejų šimtų metrų jis mato pasvirusį griovį, vežimą, ir pakinkyti lietuviški bėriukai ramiai skabnoja pagriovio vešlią žolę. Stiebiasi Valys, žiūri įtemptai, viltis žybtelia... Tikrai arkliai pakinkyti, tik vadelės įsipainiojusios už krūmų.

— O žirge, tikras mano drauge ir laime, — minty kartoja jis.

Valys sukaupia visa jėgas ir šliaužia. Žvyras, akmenys, kelmai drasko veidą, bet jis to nejaučia, tik ta koja lyg girnų akmuo sunki... Šliaužia ilgai, atiduodamas žemei stambius prakaito lašus ir kraujo dalį. Bet arkliai ramiai laukia. Jie laukia artojo, jojo jėgos, bendro likimo. Pagaliau Valys pasiekia juos, išnarplioja vadeles ir, pats nežino kaip, įsirango į ratus. Kartu įtraukia ir savo sutrupintos kojos kraujuotą gabalą. Paskui kantriai išsuka iš griovio ir į kelią, į vakarus...

Nežinia, nė kiek dienų praėjo, kai jis atsisibudo baltoje lovoje. Svetima kalba girdėjosi aplinkui. Ant sienų buvo užrašai, nesuprantami, keistai išraitytomis raidėmis. Ir kai jis žvilgtelėjo į lovos kojūgalį — ten buvo tik viena jojo kairė, o dešinės vietoje drybsojo tik trumpas baltas ryšulys, ant nedidelės kaladėlės paremtas. Paskui atėjusi gailestingoji sesuo kažką aiškino, švelniai kalbėjo, bet Valys nedaug ką tesuprato... Tik tiek, kad ji atrado pravažiuoją vokiečių kariai, pažino iš uniformos, kad tai jų pusės kariautojas, paėmė, ir štai jis atsirado Koenigsberge. O tą vardą jis jau žinojo — tai Karaliaučius.

Ir taip prasidėjo Valio dienos svetimoj žemėj. Koją dar kelis kartus trumpino, nes ji gangrenavo, vis negijo, iki jos visai nebeliko. Tačiau Valys daug dėl to nesisielėjo, nes aplinkui visi buvo tokie pat nelaimingi, netekę vieno ar daugiau sąnarių. Ir visi buvo nuoširdūs, draugiški. Kai jis galėjo jau pasėdėti, net kortomis pradėjo lošti,

surado draugų. Tik gaila, kad jo kaimynai vis keitėsi, vienus išrašydavo, kitus pergrupuodavo, ir jie vis buvo keliami tolyn ir tolyn, nes frontas sparčiaiėjo pirmyn.

Praėjo metai, karas pasibaigė, o jis vis dar gulėjo ligoninėj. Daug aplink jį buvusių jau grįžo namo, bet jis juk neturėjo namų, nebuvo kur eiti. Tik vėliau susirado jį sesuo ir parsivežė į lagerį. Čia jis suprato, kad bus visiems našta ir nutarė ūkininko profesiją pakeisti į batsiuvio amatą, kad tik būtų kam nors naudingas. Vėliau atsidadė Amerikoje, kaip ir visi kiti.

Vieną birželį, kai Valys, neturėdamas daugiau taisomų batų, sėdėjo paskendęs mintyse ir cigaretės dūmuose, prie jo durų sustojo žingsniai, švystelėjo margos suknelės kraštas, ir tuoj čia pat suskambėjo balsas, toks jaunas, aiškus, tik kiek su liūdesiu ir nedrąsus:

— Ponas, pakalkit, prašau, tuos batelius. Dar užteks gal šiai vasarai.

Ir dabar Valys pamato prieš save moterį. Ji kiek suvargusi, pablyškusi veidu ir plaukuose jau matosi kita spalva, bet vis vien savotiškai graži. Ji ištisia ranką su dviem porom nuplyšusių batelių ir lyg susigėsta, kad jie tokie sudėvėti, praradę savo spalvas, formas... Valys ramiai paėmė, apvarto, nebėr ko taisyti, bet toks lyg maldaujantis žvilgsnis sulaiko ją. Ir jis ramiai taria:

— Gerai, rytoj bus.

— Ačiū, labai ačiū, ateisiu rytoj, — sako ji, bet neskuba išeiti, lyg dar norėtų ką sakyti, bet stovi, lyg žodžio nerasdama. Paskui ima kalbėti, klausti, ar jis nežinąs kur nors rūsyje kokio butuko, kur priimtų našlę su mažais vaikais, nes pas jį daug žmonių ateina ir daug žinių atneša. Jis prižada pasiteirauti. Paskui ji dar pastovi kiek, lyg kažko laukdama ar norėdama ką sakyti ir išeina.

Daug rankų varstė Valio duris, daug akių žvelgė, bet jos neįstrigo jo širdin, kaip šios moters akys — jos kažką daugiau sakė, jos lyg traukė, lyg glostė, lyg skausmu dalytis šaukė. Kas ji? Kodėl tokia liūdna ir suvargusi? Ir ėmė Valys laukti rytojaus,

iki vėl atskubės tie patys žingsniai pasiimti sutaisytų batų, tas pats žvilgsnis žiūrės į jį ir balsas ko nors klaus.

Ir keista, Valys šiandien lyg nesavas. Savotiškai paveikė jį ta moteris. Gal ji jaunas dienas priminė ar Aliusę — tą mielą kaimo merginą, kuri už visas geriau vežimus krovė, sparčiau linusrovė. O jau juokėsi, tai lyg širdies gelmę siekė. Pirmą sykį sutiko jis ją su gėlių puokšte rankoje, kai vadovavo raitelių — šaulių būriui, jojančiam pasitikti atvykstančio vyskupo parapijos vizituoti. Ir nežinia, ar ji susimaišė, ar taip turėjo būti, kad gėles įteikė ne vyskupui, bet jam. Ir šiandien jis mena jos nuoraidį, kuklų akių nuleidimą. Vėliau susižiūrėjo jie, pradėjo draugauti. Užteko jausmo, šilimos, bet laiko pristigo. Reikėjo skirtis, raudonoji banga užkirto kelią.

— Kažin kur ji dabar? — mąsto. Ir karšta srovė prabėga jo kūną, ilgesys skausmingai rėžia širdį. Kas žino, ar ji prisimena jį, ar laukia, o gal su kitu jau vaikelius supa...

Ir tą vakarą Valys ilgai neina gulti. Išvalo dirbtuvę, eilėmis sudeda batus, nupučia dulkes, padeda saldainių.

Rytas išaušta aiškus ir šviesus, bet Valys jo lyg nepastebi. Jis laukia popietės. Laukia pažįstamų žingsnių. O kodėl laukia — pats nežino, gal jau per daug vienišumo prisirinko jo sieloj. Daug švelnių moteriškų žvilgių sustodavo ant jo malonaus vyriško veido, susižavėdami glostė, bet pamatę jo medinę koją, greit nuklysdavo į šalį. O jam tai vis būdavo lyg naujas dūris į širdį. Ta koja jam buvo lyg didelis, didelis medinis kalnas, uždengiąs visą pasaulį.

Šį sykį ji ateina kiek linksmesnė ir kiek gražiau apsirengusi. Grįžtanti iš darbo ir vaikams šio to nupirkusi. Neskuba ir vėl. Teiraujasi apie jį. Valys santūriai prastaria apie save, savo vienvietę. Tada jos veidu perbėga užuojauta, lyg supratimas. Ir Valiui tikrai gera, kad štai ir jis yra atjaučiamas. Ir prižada ji jam, grįždama iš darbo, nupirkti maisto ar šiaip ko reikalingo, kad tik jam nereiktų su ta medine koja vargti ir dar tokioj kaitroj... Pagaliau prašo vadinti ją vardu — Vikta.

Ir dabar pralinks mėja Valio dienos. Vikta, Vikta — ji kaip pavasario saulė sudžiūvusiam augalėliui, alkstančiam — duonos gabalėlis... Vis sustoja, pareidama iš darbo, pajuokauja, aptvarko jo dirbtuvėlę ir butuką. Kartais atbėga ir suguldžius vaikus. Tada jie geria kartu arbatą ar susėdę greta žiūri televizijos. Juk ji viena tame sveltiname pasaulyje kaip ir Valys. Vyras buvo paimtas apkasų kasti, ir jie daugiau nesusitiko.

— Vikta, ar tu ne per daug eikvoji man savo brangaus laiko?

— Na, ką tu čia dabar! Juk tu man daugiau eikvoji visko. Ir vaikus apdovanoji, ir man dažnai už maisto produktus sumoki. Batų vaikams nespėčiau pirkti, jei ne tu; juos sutaisai, pakali...

Ir pradėjo Valys nebejusti savo medinės kojos sunkumo nei kasdieninio monotoniškumo. Jis jautė, kad Vikta jam artima, neabejinga. Jos akys dažnai paskęsta jo akių rudume ir ranka pasilsi jo kietame delne. O kai grįžta liūdesys ar skausmas suspaužia, ji išverčia savo nedalią ant jojo peties. Taip kaip ir paskutinį sykį, gavus laišką apie vyro žuvimą.

Artinasi Kalėdos. Valys žino — bus Kūčios. Ji jau seniai minėjo, kad švęs jas kartu. Ir Valys iš anksto ruošiasi tam vakarui, perka dovanas jai, vaikams. O kiek bus šilimos, jausmo! Kai vaikai sumigs — jis švelniai prasitars jai apie gyvenimą kartu. Ir jis tikras, kad ji sutiks, juk ji tokia jam nuoširdi, atvria, vienišumas ir ją piauna...

Šuoliu bėgdamas artėja gruodis į pabaigą. Šventės jau čia pat. Vikta seniai jau bebuvo. Ir paskutinę savaitę ji nepasirodo nei atsiunčia vaikų jo pakviesti.

— Ak, tai tik Kalėdų ruoša, skubėjimas — raminsi Valys. Bet ir Kūčių vakarą Valys sėdi vienas, paskendęs rūkalų dūmuose ir savo nevilty. Varto jai skirtas dėžutės — dovanas, vaikams padidina pinigų sumas vokeliuose ir vis dar laukia, nors valandos, minutės girnų akmeniu slenka. Žiūri Valys pro langą — šaligatvis tuščias ties juo, daugiau jis nieko nemato — nei kitų langų, nei kalėdinių eglių spindėji-

mo. Ir jo sieloj šiuo metu užgęsta visos šviesos, širdis ima verkti. Tik gera, kad ji neverkia balsu, nors skausmo pilna, kaip mariose vandens...

— Vikta, Vikta — kažinkas šaukia jo viduje, nepalicaujamai, žiauriai... Ir taip jam bemąstant slenka laikas. Akys nesusiveria miegui. Jis vis dar laukia, gal pavėlavę žingsniai atskubės. Tačiau niekas niekas neateina, nepasibeldžia į jo duris. Artėja vidurnaktis. Metas Bernelių Mišioms. Apsirengia Valys, pasiima savo lazda ir išeina. Kalėdų nuotaika gatvėse neišblaško jo minčių, tik tamsa ir saldus takas verčia susikaupiti kita kryptimi. Ir bažnyčioje nejaučia jis šventės, nors groja vargonai, gieda choras, šviečia šimtai lempų, ir žmonės, pagauti šventos nakties stebuklingumo, meldžiasi. Staiga jis pasijunta toks mažas, menkas, niekam nereikalingas. O kaip norėtų jis išnykti visai, visai. Ta nežinia tokia sunki, sunkesnė už karsto akmenį, slegia jį.

— Kur Vikta, kas su ja atsitiko? — Ir dabar jis jaučia, kokia ji jam brangi ir reikalinga, reikalingesnė už kasdieninę duoną.

Po pamaldų išeina. Rytas dar neprašviejęs. Žmonių minios grūdasi pro jį, skuba. Jis gi niekur neskuba. Ir kur besikubėti, jei Viktos nėra? Bet štai susigrūdimo minioj kažkas pažįstamo pagauna jo akis. Vikta! Jau jis nori garsiai šuktelėti iš džiaugsmo, veržtis per žmones prie jos — ji taip pasipuosusi, graži. Bet štai kažkoks aukštas vyriškis, šalia einąs, ima ją už parankės ir atsargiai vairuoja pro žmones. Valiui šilta ir šalta, kažkas susisuka galvoj, vandens srovė atplūsta į akis, užtemdo regėjimą. Valandėlę jis nieko nemato, o kai jo akys vėl pradeda matyti — jis regi tik dviejų būtybių nugaras, du siluetus, glaudžiai susikibusius, nueinant gatvę. Jis bando dar pasikubėti, kad matytų juos gatvės užsisukime, bet staiga paslysta, jo lazda iškrenta, ir jis pats virsta sunkiai ir skaudžiai. Dirbtinė koja kažkur nuslysta, o antroji — skausmo ir dieglių pilna... Kažkokia šurpi srovė perbėga jo kūną, ir tamsa užlieja viską:

kalėdines šviesas, tolstančius žmones ir jo paties sąmonę...

Ir kai vasario mėnesį jam atėjo didelis baltas vokas, kviečias į vestuves, jis dar tebebuvo ligoninėj ir nesuprato, kodėl reikia gyventi ir dar mokytis vaikščioti ant dviejų lazdų, kai taip gera būtų numirti ir atsikratyti amžinai to medinio kalno, uždegiančio jam visą pasaulį.

Praėjo dar keletas savačių. Koja, nors pamažu, bet gijo. Kasdieną po du sykius jis buvo vežamas į terapijos kambarį, kur buvo mokomas vaikščioti su lazdomis ir pats vienas vairuoti ratukų kėdę. Jis paklusniai darė tai, ką sesuo sakė, bet pažangos buvo nedaug — sielos kančios nepadėjo. Jis tikrai būtų buvęs laimingas, jei jį būtų palikę ramybėj kur nors, kaip kokį sudėvėtą daiktą, išmetamą baldą ar vėjo pūstą lapą sudžiūvimui. Bet jis buvo gyvas ir buvo verčiamas gyventi. Ir tokios ilgos slinko dienos, nebranginamos, netaupomos ir net šiuo metu jų buvo per daug. Ką su jomis daryti? Jis žinojo, kad greit jį išrašys iš ligoninės, reikės grįžti į savo menką rūsio butuką — dirbtuvėlę, kalti vėl puspadžius, geležinukus ir jau daugiau nieko nebelaukti, nebent užklystų koks nelaimingas kieno išmestas kačiukas ar globos reikalingas šuniukas.

Ir kartą, kai jis taip ligoninės koridoriuje vairavo savo sėdimąją kėdę svyrinėdamas į šalis, pajuto, kad kažkas jį už pečių pastūmėjo, norėdamas palengvinti jo darbą. Susigėdo Valys, kad jis toks nemokša — savo vingiavimais užima praeinantiems kelią ir atsisuko atsiprašyti.

— Atleisk, sesele, — ištare laužyta svetima kalba. Tačiau užpakaly esąs veidas nepyko, šypsojosi ir atlaidžiai bei užjaučiančia mina žiūrėjo į jo kojas, teisingiau į vieną, nors ir tą nesveiką koją. O kai vėliau tas pats žvilgsnis sustojo ant jo veido, Valys pajuto kažką pažįstamo ir mielo.

— Kur aš tą gailestingąją sesele mačiau? — galvojo jis. Ir jau norėjo jos paklausti, kas ji yra, koks jos vardas, bet žodžiai nėjo pro lūpas; kartu jis gėdijosi ir savo nesklandžios kalbos. Taip jam beieškant žodžių, ji nuskubėjo toliau įvairiais medika-

mentais nešina. Bet koridoriaus gale ji vėl atsisuko, stabtelėjo, vėl pasižiūrėjo į jį ir staiga ėmė skubėti, tiesiog bėgti atgal.

— Ar jūs lietuvis? — klausė nekantriai pribėgus.

— Taip, — ištara jis susijaudinęs. Dabar jam jau buvo aišku. Jis pažino ją. Tai jo jaunystės meilės negestanti liepsnelė.

— Aliuse! — Valy! — abu kartu sušuko ir stipriai viens kitam spaudė rankas. Bet Valiaus džiaugsmas tuoj liūdesiu virto.

— Ji, tur būt, jau ištekėjusi. O jei ir ne, tai ne man — bekojui. Bet Aliusė miela. Ji taip nuoširdžiai ima ir stumia jo vežimėlį į pakraštį, klausia kokiam kambario numerį jis gydomas, bet greit atsiprašo, kad pareigos neleidžia ilgiau sustoti, bet po darbo tuoj vėl atbėgsianti.

Ir tas vakaras buvo pirmoji tikra šventė Valio tremties gyvenime. Jį aplankė, lyg pavėluotas Kalėdų džiaugsmas. Po dvidešimt metų, pasimetę jaunystėje, susitikę jau rudėjančiame amžiuje, jie jautėsi lyg tik vakar būtų išsiskyrę. Netrūko jausmo nei kalbos. Išklausius jo pasakojimą, atvėrė ji ir savo sielą:

— Tada, kai tu įstojei į savanorių eiles, nežinojau ką daryti. Iš pradžių dar laukiau, gal grįši, gal frontas atsisuks, bet viskas buvo mūsų nelaimei. Likti ar pasitraukti — dvejojau, abejojau. Pagaliau, giminių prikalbinta, pasiryžau. Sunkus buvo savo žemės netekimo skausmas! Liūdna vienai svetur, klaiki nežinia. Daug ašarų prilausčiau pakely, vargo ir alkio prikenčiau, bet greit po karo paėmė mane seselės-vienuolės kaip našlaitę Amerikon. Vienuolyne dirbau ir mokiaus. Daug kas ten patiko — gražios giesmės, pasiaukojimas, idealūs siekiai, tačiau mano dvasia nerimo, neprigijo tenai. Nesiilgėjau pasaulio, jo viliojimų, bet vis jaučiausi ten lyg svetima, vis lyg ne namie; vilkinau apžadus. Ir kartą po ilgų svarstymų savo abejojimus nuoširdžiai pasakiau vyresniajai. Ji suprato mane, nebaudė nei maldomis, nei kryžiaus gulėjimu, tik patarė palaukti dar vienerius bandymo metus — gal siela nurims, mintys susigaudys. Laukiau, bandžiau, bet nuo vienuolyno gyveni-

mo vis tolau. Tada vyresnioji peržegnojo mane ir atidarė duris pasaulin. Išėjusi vėl stovėjau, dvejojau, tačiau nėbedrįsau jau uždarytų durų atgal atverti ir taip likau pasaully, nors jutau, kad ir jam buvau nereikalinga. Bet dabar, čia dirbdama, esu laiminga, nes žinau, kad yra dar nelaimingesniųjų pasaulis, kuriam mano rankos ir žodis daug paguodos duoda.

Ir dabar Valys vėl pradėjo atbusti gyvenimui. Jis uoliai pradėjo mokytis vaikščioti su lazdomis, o kai pavargdavo, sustodavo prie lango ir ilgai žiūrėdavo į saulę, medžių viršūnes, apačioje judančius žmones. Ir jis juto, kaip su bundančiu pavasariu budo ir jame noras gyventi, mylėti ir dalintis likimu su ja — su Aliuse. Juk ir senstančios dienos gali būti gražios ir pilnos gyvybės bei jausmo...

KRISTUS DIDMIESTYJE

J. McCANDLISH PHILLIPS

John McCandlish Phillips yra "The New York Times" dienraščio reporteris. Jis per paskutiniuosius keliolika metų tame laikraštyje rašė ir teberašo aukšto lygio reportažus iš politikos ir kitų sričių. Už žurnalistinę darbą jis yra laimėjęs eilę premijų.

Tai buvo 1952 m. lapkričio 5 d. Šio rašinio autorius stovėjęs tarp kareivinių pastatų, netoli Baltimorės, kad jį paimtų ir iš ten išvežtų. Mat, jis buvo ką tik baigęs dvejų metų karinę tarnybą ir ruošėsi civiliniam gyvenimui. Prieš tai jis buvo pradėjęs visai kitaip gyventi, negu pirmiau. Jis buvo ypatingai pamilęs Kristų ir su juo suartėjęs. Jis dažnai įslinkdavęs į mažą kariuomenės koplytėlę ir ten nuoširdžiai pasimelsdavęs, kreipdamasis į Kristų ir prašydamas jo užtarimo ir pagalbos civiliniame gyvenime.

Užbaigęs karinę tarnybą, nežinojo, koks bus jo tolimesnis gyvenimas ir likimas. Taip pat neturėjęs nė jokių planų, viską pavėsdamas Kristaus valiai. Vykdamas į geležinkelio stotį, jis galvojo, kad bent kol kas

nieko kito nėra likę, kaip pasiekti savo gimtąją vietelę netoli Bostono, bet, deja, niekad jis ten nenuvažiavo. Dievo planai buvo kitokie. Pasiekęs Niujorką, lyg kažkieno skatinamas, jis nutaręs išlipti iš traukinio ir praleisti dieną kitą tame didmiesčioje, apžiūrint jo įžymybes. Tuo metu jis net negalvojęs, kad Kristus jam turįs paskyrimą Niujorke.

Kitos dienos rytą jį Dievas tiesiog siųstė pasiuntę į "New York Times" pagrindinę įstaigą, esančią netoli Time Square, darbo ieškoti. Toks pasiuntimas buvęs tikrai stebėtinas. Kaipgi nelaikraštininkui eiti darbo ieškoti į laikraščio (ir dar tokio didelio ir garsaus) redakciją? Jo kvalifikacijos tam tikslui buvusios visiškai neimponuojančios. Savo gyvenime jis nė vienos dienos nebuvęs dirbęs prie laikraščio; taip pat niekad nesimokęs jokioje kolegijoje. Bet Viešpats jį gelbėjęs. Redakcijoje du ponai jį ilgai klausinėjo ir pagaliau pasamdė kaip redakcijos pasiuntinį, vadinamą "copy boy", pasiskirdami į naktinę pamainą, nuo 6 val. p.p. iki 1:30 val. ryto, už 29.50 dol. savaitinės algos.

Po poros mėnesių jis sulaukė dvidešimt penkerių metų amžiaus, ir buvimas šiose "copy boy" pareigose jam pasidarė nemalonius. "Boy!" — kuris nors redaktorius šūktelėjęs, ir jis tuoj turi bėgti pas jį sužinoti, ko norįs. Mėnesių mėnesiais jis taip bėgiojęs, nešiodamas jiems sumuštinius, kavą, pranešimus, laikraščių iškarpas, valęs jų rašomuosius stalus ir atlikinėjęs kitus panašius darbus. Ir taip ilgainiui jis pasijutęs esąs "seniausias pasaulyje berniukas". "Ir kur toliau beieiti?" — galvojo jis vienas sau. Tiktai vienas iš 35 berniukų pasiuntinių tada buvo praaukštintas į reporterius. Tad bet koks pasitikėjimas geresne ateitimi buvo bepradingstas.

Pradedant antruosius metus, mažytė vilties kibirkstėlė buvo švystelėjusi. Jis buvo pasiųstas toms pačioms pareigoms, bet su didesniu atlyginimu, į dienraščio skyrių Vašingtone. Vėl laikas bėgęs, ir abejonės vedusios kovą su viltimi pasiekti ko nors geresnio. Bet pasitikėjimas Aukščiausioju

vis tiek viską nugalėjo. Jo pasąmoneje kažkas vis kuždėjo: "Būk ramus ir žinok, kad aš esu Dievas! Lauk manęs ir didmiesčioje!" Tam balsui abejonės nepritarusios ir kuždėjusios į kitą ausį: "Nebūk kvailas. Tu visą gyvenimą būsi belaukiąs. Pats ieškok ir susirask geresnį darbą".

Pagaliau vieną dieną, nakties metu, pasitikėjimas tartum kažkaip visiškai išskridęs pro langą. Jis parašė prašymą kitam darbui gauti. Tačiau negalėjęs rasti pašto ženkle, ir laiškas liko neišsiųstas. Tik kitos dienos rytą jis atsinešė laišką į darbovietę. Vos tik pravėrus duris, susitiko jį įstaigos viršininkas ir pasakė: "Įstaiga yra nurodžiusi, kad privalai grįžti į Niujorką ir užimti kitas pareigas. Esi praaukštintas į reporterius!"

Grįžęs į Niujorką, jis gavo reporterio ženklą, su spaudos darbuotojo kortele, duodančią teisę praeiti pro visokias sargybas. Jis buvo pasiųstas į Brooklyną rinkti ir redakcijai teikti žinias iš policijos archyvų apie įvairiausių kriminalinius nuotykius. Kurį laiką ten pabuvęs, buvo vėl grąžintas į centrinę įstaigą.

Reporterio darbas buvęs labai įdomus. Vieną dieną tu keliesi trečią valandą ryto užregistruoti mėnulio užtemimo, o 8 val. ryto jau esi aerodrome, nes ten spaudos atstovai turi sutikti kurio nors krašto ministrį pirmininką.

Kartą jam buvo pavesta parašyti tris reportažus nurodytomis temomis. Tai reikėję padaryti per savaitę. Ir buvę padaryta. Deja, tik vienas reportažas buvo išspausdintas, o kiti du atmesti. Jis buvo truputį susijaudinęs ir susinervinęs. Kai reikėjo sumegzti ketvirtąjį reportažą, jam pritrūko ir laiko, ir idėjų. Tada jis atsisėdo prie rašomojo stalo, atsiduso ir tyliai tarė: "Mano Dieve, laikas jau yra praėjęs, idėjos išsibaičiusios. Padėk man, prašau tave!"

Ir taip jis už stalo sėdėjęs apie gerą pusvalandį, pasitikėdamas Dievu. Staiga suskamba telefonas. Žmogus labai kultūringu airišku akcentu paklausia, ar jis nenorėtų parašyti reportažą apie mokslininką, gyvenantį laučyno rajone, rytinėje 29-tosios gat-

vės dalyje. Tas mokslininkas rašęs ir pats spausdinęs knygas savo paties pasigamin-toje spaustuvėje. Toji spaustuvė esanti įruošta jo paties kambaryje iš visokių ne-naudojamų liekanų.

Po trijų minučių jis jau sėdėjo taksyje ir tuojau pasibeldė į to žmogaus duris. Spaus-tuvė buvo primityvumo premijos verta įdo-mybė. Į jos dalis buvo įjungta laivo vaira-vimo ratas, eilė nenaudojamų automobilio dalių, siuvamosios mašinos liemuo, paga-liau net šluotos kotas ir dar visokių smul-kesnių niekniekių. Bet spaustuvė veikianti kaip reikiant. Žmogus jam parodęs ir kele-tą knygų, spausdintų šioje spaustuvėje.

Maždaug per valandą jis jau turėjo visus reikalingus duomenis įdomiam reportažui. Sugrįžęs į įstaigą, greitai viską aprašė. Už tą reportažą jis laimėjo ypatingą premiją. Tad, jo žodžiais tariant, tikėjimas ir pasiti-kėjimas Dievu esanti pati geriausioji pasi-sekimo garantija. "Metai po metų", rašo jis, "aš mačiau ir jaučiau Dievo gelbstinčią vi-sagalinčią ranką; jis atskyrė mane iš "copy boy" eilių, suteikė geresnę ir pagaliau visai gerą tarnybą. Už tai iš visos širdies aš jam dėkoju ir juo pasitikiu. Gal aš esu vieninte-lis krikščionis, atgimęs tik iš jo valios ir pralenkęs daugelį sau lygių: reporterių, re-daktorių, pasiuntinių ir kitų didžiuliame ži-nių departamente, tarp kitų 250 asmenų. Kartais užkandžių ar kitų pokalbių metu aš pasisakau redaktoriams ir kolegoms žurna-listams, kad esu užėmęs šį darbą ir gavęs šią vietą, tik tarpininkaujant Kristui. Tai nėra ko man tai slėpti nuo draugų, nes tik Aukščiausiojo valia aš esu tarp jų".

Pagaliam jam nusibodę matyti savo drau-gus, stokojančius tikėjimo dvasios. Jis pasi-ryžo už juos melstis. Taip pat jis klausė Dievą, ką galėtų daugiau daryti. Jis pajū-to tokį atsakymą: "Pasidėk Šv. Raštą ant savo rašomojo stalo ryškiausioje vietoje". Iš pradžių jis nenorėjęs tai daryti, nes ga-lėję atrodyti, kad jis perdaug viešai de-monstruoja savo tikėjimą. Bet pagaliau tam vidujiniam balsui nutarė paklusti: ant stalo padėjo Šv. Raštą. Pradžioje nieko ne-atstiko, niekas jokios pastabos nepareiškė.

Tik vieną vėlyvą vakarą atėjo į jo kabine-tą jaunas "New York Times" redaktorius ir pradėjo pokalbį apie Šv. Raštą. Jis nebu-vo krikščionis. Po ilgesnio pokalbio tapo konvertitas ir visada viešai pabrėždavo, kad tik Kristus per Šv. Raštą jį įstatęs į tik-rąjį gyvenimo kelią.

Po kiek laiko vėl tokį pat vėlyvą vakarą pas jį užsuko tas konvertitas ir tuoj išdėstė savo reikalą: "Aš tikiu", sakė jis, "kad Jė-zus Kristus nori matyti mudu abu meldžian-tis drauge". Tad juodu pasitraukė į kabine-to kamputį ir susikaupė trumpai maldai. Tai buvusi tik pradžia. Po to tęsėsi bendros maldos ir bendri Šv. Rašto skaitymai. Pas-kui jų ratelis prasiplėtė — buvo renkamasi kas savaitę maldos susikaupimui ir Šv. Rašto studijoms, bet jau ne nuošaliame ka-bineto kamputyje, o dideliame konferenci-jų kambaryje. Dalyvių buvo ir iš kitų de-partamentų. Atsirado ir du nauji konverti-tai, kurie priėmė Kristų į savo širdis.

Baigdamas savo nuoširdų pasakojimą, šis didžiosios Amerikos spaudos reporte-ris pabrėžia, kad krikščionys labai yra ap-leidę kai kurias labai svarbias sritis šio di-delio krašto visuomenėje. Jo žiniomis, esą labai maža krikščionių, dirbančių laikraš-čių redakcijose. Taip pat jų labai nedaug ir radijo bei televizijos darbuotojų eilėse.

Laisvai išvertė ir atpasakojo Pr. Alšėnas

PULSAS

Jūra ritmingai alsuoja
ir plakas —
kaip mano širdis,
kaip mano širdis
ji veržiasi, slūgsta
ir atsidūsta,
pasiekus ribas.

Jūra!
Tu ir mane glaudi
ir mano mažytį tiksenimą —
ir daugel plakimų kitų...
Gyvybės lopšy
alsuojam kartu — —
kol — slėpiniam ženkle —
dosniai ar šykščiai
išliejam save
ant tavo auksinių krantų — — —

AUDROJE

Jūra,
kaip sužeistas žvėris,
užvirusia širdim
nasrais putotais
kriokia — —
ant paskutiniųjų
prieš priešą pasikėles — —
ir tu
sugniaužus kumščius grasini,
tai šnioksdama mauroji
mažam bėjėgiui
sustyrusiam krante — —
žalia akim užbūrus ji,
it tas žuvėdras
kabančias ore,
vilioji vabalėlį —
žmogų.

PAVYDUOLĖ

Pyksti? — —
Ko taškais?
Vietos negana? —
O gal sieki dangaus rankos
ir šiame krante?

Horizonte susiglaudę
amžinai drauge —
o čia — dūksti ir ilgiesi,
kad iš aukšto dangus žiūri —
šypsos į tave.

Žemę geltonkasę
ar todėl plaki,
kad prie tavo draugo
glaudžias čia tik ji?

DAINELĖ

Nei tu mano motulė,
ir mylimoji ne —
tai kam mane bučiuoji
auksine vilnele? —

Jei būčiau akmenėlis,
patrauktum pas save —
bet aš — kietesnis daiktas!
Negundyk tu manęs.

Bet visgi tau pavydžiu —
paversk mane puta,
ir plauksime į tolius...
— —
Et, pavargau, gana — —

MOTULĖ

Aštrių botagu
smarkiais dūžiais
jūra akmenis plaka — —
jie tyli.

Juodus pakaušius
ilgaus, glamonėjančiais pirštais
paglosto, pamyli — —
jie tyli.

Paviršiuį palikę
šešėlio šešėlį — paskendę —
galvas priglaudę prie jūros krūtinės,
akmenys miega — — —

Tikrieji jūros vaikai
nebyliai.

JAUNIMO KONGRESO VILTYS IR TIKSLAI

(Pasikalbėjimas su Jaunimo kongreso programos komisijos pirmininku dr. Algiju Norvilu)

1. Ko siekiate, organizuodami Jaunimo kongreso programą?

Labai daug. Gal daugiau negu galima aprėpti. Siekiame pažiūrėti į jaunimo padėtį išeivijoje. Kas nulemia jaunimo lietuviškumą? Kaip įtraukti jaunimą į lietuvišką veiklą? Kviesime ir jaunuosius, ir vyresnius šiuos klausimus diskutuoti ir gal duoti atsakymų. Siekiame sudaryti programą, kad jaunimas pažvelgtų pats į save. Ką jis galvoja apie lietuviškąją veiklą? Kiek jis galėtų prie jos prisidėti. Šiuo atveju pats jaunimas duos pranešimus įvairiomis temomis ir paskui juos būreliuose diskutuos. Norime jaunimui suteikti informacijos apie Lietuvą ir lietuvių kultūrą. Šiam tikslui kviečiame Lietuvos padėties žinovus ir iškilnesius kultūrininkus skaityti jaunimui paskaitas. Pagaliau norime išsiaiškinti įvairius organizacinius klausimus: kaip jaunimas galėtų susiorganizuoti, kokie turėtų būti jo veiklos tikslai?

Organizuodami programą, susilaukėme labai daug įvairių pasiūlymų. Vieni manė, kad programos visai nereikia, kiti — kad programa turėtų būti labai aukšto intelektualinio lygio. Vieni prašė politinių temų, kiti — kultūrinių. Vieni norėjo kontroversijos, o kiti informacijos. Tad mums teko rinktis. Tačiau šis pasirinkimas nebuvo toks

sunkus, kaip iš pradžių atrodė. Gan anksti atsirado tam tikras bendras pritarimas. Pavyzdžiui, kiti kraštai tuoj pritarė programos informaciniam momentui, ypač lietuvių veiklos išeivijoje ir kultūros atžvilgiu. Amerikiečiai pritarė programos problematiškam momentui, kad jaunimas pats pažvelgtų į savo veiklą. Visi pritarė, kad reikia diskutuoti susiorganizavimo galimybes.

2. Kiek jaunimas prieš kongresą įsijungė į pasiruošimo darbus Australijoje, Europoje, Pietų Amerikoje ir Šiaurės Amerikoje? Kokia jums atrodo to pasiruošimo vertė?

Aplamai, jaunimo įsijungimas yra nuostabią gausus. Visose vietovėse į pasiruošimą kongresui jungiasi daugybė jaunimo. Aišku, skaičiai keičiasi pagal vietovę, bet, pavyzdžiui, vien tik Čikagoje priskaičiuojama net keli šimtai jaunimo, dirbančio kongreso pasiruošimui. Jaunimas rašo laiškus, rengia kavutes pinigams surinkti, mokosi lietuviškai, platina peticiją, ruošia pranešimus, posėdžiauja ir t. t. Savo darbą palydi jaunatvišku entuziazmu, pasitikėjimu ir, be abejo, ne viena svajone.

Būtina reikia paminėti ir pasiruošimą kongreso programai. Jai ruošiamasi nevienodai. Kai kur tai vykdoma labai planingai, kitur jo labai mažai matyti arba ir vi-

Rasa Arbaitė

Tropikai (akrilika)

Rasa Arbaitė

Vasaros lietus (pastelė)

sai nėra. Turimomis žiniomis, geriausiai programai ruošiasi Australija ir Pietų Amerika. Ten organizuojami suvažiavimai, kur jaunimas skaito savo pranešimus, diskutuoja kilusius klausimus ir svarsto, kaip geriau prie kongreso programos prisidėti. Be abejo, būtų gerai, kad visur jaunimas kongresui ruoštųsi. Juk ir sena patarlė sako: "Kiek įpils, tiek ir semsi".

Manau ir aiškinti nereikia, kiek šis pasiruošimas yra jaunimui vertingas. Nesvarbu, ar tas pasiruošimas susideda iš kavos puoduko išvirimo, ar iš paskaitos parašymo, vis tiek jis reiškia konkretų atsidėjimą lietuviškam reikalui. Išeivijoje užaugusiam jaunuoliui tai nepaprastai svarbi patirtis. Jis daug apie lietuviybę yra girdėjęs, tačiau nėra pats ja gyvenęs. Todėl darbas lietuviškam reikalui jam leidžia save, kaip lietuvį, atrasti. Mano įsitikinimu, jaunas žmogus tiek gali savo lietuviybę realizuoti, kiek jis dalyvauja lietuviškoje veikloje.

3. *Kuriam tikslui renkami iš įvairių vietovių atstovai? Juk kongresas skiriamas visam lietuvių jaunimui. Kai kas galvoja, kad tie, kurie nėra išrinkti, nejaus pareigos kongrese dalyvauti.*

Taip, kongresas yra skiriamas visam jaunimui. Bet būkime atviri — jis nėra rengiamas visam jaunimui. Lietuvių jaunimo yra daug tūkstančių, tad visiems surengti kongresą, sakyčiau, yra fiziškai neįmanoma. Konkrečiai pažvelkime į šį kongresą. Kongreso atidarymo paskaitų salėse galima sutalpinti tik keletą šimtų asmenų, kas bus viršaus, jau turės stovėti už durų. Stovykla dėl praktiškų sumetimų rengiama tik penkiems šimtams asmenų. Kas pasivėluos užsiregistruoti, nebus į stovyklą įleidžiamas. Dėl tų pačių priežasčių ir studijų dienose atstovų skaičius ribojamas 250 atstovų. Tad ką reiškia skirti kongresą visam jaunimui? Ar skirti tiems, kurie nori ir gali fiziškai dalyvauti? Mano supratimu, kongresas tegali būti skiriamas visam lietuvių jaunimui tik tai idėjine prasme. Jis viso jaunimo kongresas, nes jis visus jungia bendriems tautiniams idealams, nežiūrint, ar kongreso me-

tu tas jaunas žmogus būtų čia, Čikagoje, ar likęs tolimoje Australijoje. Ir kaip sau nori, geriausia šio bendrumo išraiška vis dėlto yra demokratiniai atstovų rinkimai, nes tai suteikia progą visiems išreikšti savo balsą. Tik tokiu būdu mes galime jaunos žmonės suartinti su idėjiniu kongreso uždaviniu. Taip, tuos rinkimus galima kritikuoti, tačiau jų demokratinio principo negalima atsisakyti.

Esu ir aš girdėjęs, kad atstovų išrinkimas gali sudaryti visokių nemalonumų, Neišrinktieji gali kongrese nedalyvauti, tarp išrinktųjų ir neišrinktųjų gali atsirasti nesantaika ir t. t. Man atrodo, kad tai tikras prasimanymas. Kiek aš jaunimą pažįstu, jis prie demokratiško gyvenimo, ypač anglosaksiškame pasaulyje, yra visiškai pripratus. Jam rinkimai yra kasdieniškas įvykis. Atminkime, kad Amerikoje jaunimas rinkimuose jau gali dalyvauti nuo 18 metų. Čia visi renkami: nuo krašto prezidento iki biologijos klasės seniūno. Vieni laimi, kiti pralaimi, ir dėl to pasaulis nesugriūva. Nemalonumų gali kilti tik dėl to, kad išrinktiesiems suteikiama ekonominė pagalba. Bet tai nieko bendra neturi su rinkimais, nes atranką vis tiek reikėtų daryti. Juk visų į kongresą (ypač iš kitų kraštų) nesuveši.

Aš kelčiau tokį klausimą: ar atstovai įneš ką nors naujo į šį kongresą? Turiu prisipažinti, kad atsakymo nerandu. Atvirai kalbant, atstovų rinkimai yra tam tikra šio kongreso rizika. Visai galvojama: vieni mano, kad atstovai kongresą įprasmins, kiti — kad jie nieko naujo neįneš. Tačiau reikia džiaugtis, kad komitetas išdrįso imtis šios rizikos. Pirmasis kongresas, kuris atstovų neturėjo, nedavė tęstinumo. Dabar bus progos atstovams pasireikšti. Ar jie sugebės iškelti prasmingų klausimų? Ar jie suteiks jaunimui naują kelią? Laikas parodys.

4. *Siuo metu jau, tur būt, žinote, kokie ir kokio amžiaus bus atstovai. Ar susidaro įspūdis, kad atvažiuoja pajėgūs žmonės?*

Taip, jau esame surinkę žinių apie atstovų amžių ir tuojau galiu pasakyti, kad čia jokios bendros taisyklės nėra. Pamatėme,

kad amžius labai skiriasi pagal gyvenamuosius kraštus. Pavyzdžiui, Kanados atstovų amžiaus vidurkis yra apie 19 - 20 metų, o Australijos apie 20 metų. Amerikos atstovų amžiaus vidurkis yra apie 21 metus, o Argentinos apie 25 metus. Tad spresti apie atstovų pajėgumą pagal amžių nebūtų visiškai tikslu.

Sunku pajėgumą nustatyti ir dėl labai skirtingo pasiruošimo, kuris vyksta įvairiose vietovėse. Kaip minėjau, vienur programai ruošiamasi labai intensyviai, kitur beveik nematyti jokio pasiruošimo. Be abejo, tie atstovai, kurie iš anksto programai ruošiasi, bus pajėgesni už kitus.

Bet jeigu galiu pareikšti savo nuomonę, tai sakysčiau, kad atstovai savo pajėgumu atspindi bendrą išeivijos jaunimo pajėgumą. Taip jau yra su demokratiškais rinkimais — pasitaiko visokių išrinkti. Tad peržvelgus atstovus, galima iš karto pamatyti, kad jie nėra kažkoks išeivijos elitas, bet jie nėra nė šiaip sau nuo gatvės surinktas jaunimas. Tai yra tikras išeivijos jaunimo skerspiūvis, margas ir įdomus. Jų tarpe randame studentų, mokytojų, tarnautojų, daktarų ir t. t. Čia kaip tik ir yra atstovų stiprybė; jie jaunimui tikrai atstovauja, atstovaudami jų interesams, nuotaikoms ir idealams.

5. *Dėl ko taip norima ir pabrėžiama, kad visi aktyvūs kongreso paskaitininkai būtų jauni? Ar neužtenka, kad tik dalyviai būtų jauni, nes tai jaunimo kongresas, bet jaunimui padėti savo veikla bei žodžiu galėtų ir vyresnieji ir net gal geriau negu dar nedaug patyrimo turįs jaunimas.*

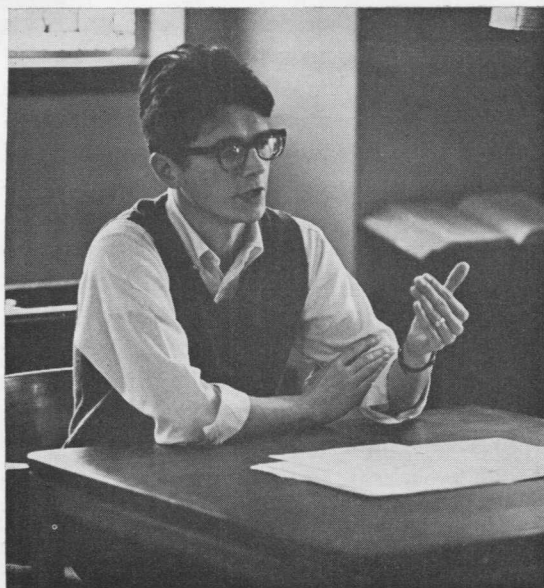
Nežinau, iš kur atsirado ši neteisinga informacija. Ją ne pirmą kartą girdžiu. Ne, mes niekada nenorėjome, kad visi kongreso prelegentai būtų jauni. Kviečiame ir jaunus, ir vyresnius prelegentus. Stovykloje, pavyzdžiui, paskaitas skaitys tik vyresnio amžiaus prelegentai. Čia bus kalbama apie lietuvių kultūrą, ir mums atrodo, kad tai geriausiai gali atlikti vyresnieji kultūros žinovai. Kongreso atidaryme įvairiais klausimais kalbės tiek jauni, tiek ir vyresni pre-

legentai. Studijų dienose, kur susirenka atstovai, kviečiame programą atlikti tik jaunimą.

Tačiau, man atrodo, šis klausimas reikalingas ir platesnio pasisakymo. Taip, gal šio kongreso prelegentais kviečiame daugiau jaunų žmonių negu paprastai drįstama. Tai darome sąmoningai. Mūsų įsitikinimu, išeivijoje jaunam žmogui per mažai duodama progos pasireikšti. Jis nuolatos, atrodo, yra mokomas. Jis savotiškai laiko klausytoju, o ne veikėju. Gal jau toks išeivijos likimas — susitelkimas išlaikyti tai, kas turima, o ne rūpinimasis ateities kūryba. Tačiau, jei norima patraukti jaunimą lietuviškam reikalui, reikia šį įprotį pakeisti. Tik sudarius progas aktyviam pasireiškimui, jaunas žmogus pasijus reikiamas ir naudingas. Todėl kongreso programai, ypač studijų dienoms, ir kviečiamas pats jaunimas, kad savo bendraamžių tarpe pareikštų lietuviybės reikalais savo mintis ir paplanuotų ateitį. Mano įsitikinimu, didžiausias jaunimo kongreso uždavinys yra sužadinti jaunime, kiek galima plačiau, asmeniško kūrybingumo kibirkštį. Kiek pavyks šių kibirkštį įžiebtį, tiek laikysime jaunimo kongresą pasisėkusiu.

6. *Ar į kongreso prelegentus stengiamasi kiek galima lygiau ir proporcingiau įtraukti visų skirtingų jaunimo organizacijų atstovus, ar daugiau čia dominuoja kokios nors vienos organizacijos nariai?*

Šiuo klausimu būsiu labai atviras. Kai pradėjome darytis prelegentų, tvirtai buvome nusistatę proporcingai kvieisti visų organizacijų atstovus. Bet mūsų nusistatymas greitai atsimušė į nepalankiamą tvirtovės sieną. Žinote, kai temai esi pakvietęs keturis prelegentus, ir visi vienas po kito atsisaiko, kai organizacijos atstovą jau tris kartus esi prašęs galimų prelegentų sąrašo, o po dviejų mėnesių dar to sąrašo nesi gavęs, tai visas noras prelegentus išbalansuoti pagal organizacijas bematant dingsta. Čia galėčiau duoti dar ir daugiau pavyzdžių. Labai greitai įsitikinome, kad laikytis tos proporcijos dar neįmanomas uždavinys. Todėl pradėjome keisti savo taktiką ir dau-

Dr. Algis Norvilas studijavo St. Louis universitete ir ten įsigijo psichologijos daktaro laipsnį. Šiuo metu jis dėsto Xavier kolegijoje, Čikagoje. Ruošiant II Pasaulio lietuvių jaunimo kongresą, jis pirmininkauja programos komisijai.

giau atsižvelgti į asmens kompetenciją. Taip, kur galima, dar bandėme kviesti įvairių organizacijų žmones, bet dar labiau bandėme sužinoti, ar pasiūlytas asmuo tikrai sugebėtų atitinkamą temą nagrinėti. Tik įsitikinę, jį kvietėme. Nežinau, kaip prelegentai galutinai išsidėstys organizacijų atžvilgiu. Nežinau ir todėl, kad negalėčiau pasakyti, kokiai organizacijai daugumas jų priklauso. Tai būtų įdomi statistikā, jei kas apsiimtų po kongreso suvesti duomenis. Tačiau galiu užtikrinti, kad prelegentų kvietimas stebuklingos formulės neturi. Tai yra neapsakomai sunkus darbas.

7. Komiteto posėdžiuose jums visiems tenka bendradarbiauti su įvairių organizacijų jaunimu. Ar nepasitaiko ryškių nuomonių skirtumų pagrindiniais mūsų lietuviškosios veiklos klausimais? Ar jaunimas yra vieningesnės nuomonės už vyresnius?

Turiu pasakyti, kad bendradarbiavimas su įvairių organizacijų jaunimu buvo vienas

maloniausių šio darbo patyrimų. Ne kartą stebėdavausi, kiek daug Čikagoje jaunų žmonių, kurių dar nebuvo sutikęs, nors Čikagoje jau gyvenu daug metų. Dabar esu tvirčiau įsitikinęs, negu bet kada anksčiau, kad reikia rasti būdą įvairių organizacijų jaunimą su vienas kitu suvesti. Bijau, kad mes dažnai užsidarome savo organizacijose, lyg kokiuose getuose. Nenorime kitų matyti ir, dar blogiau, manome, kad mūsų organizacija sutampa su lietuvybe. Jaunam žmogui tai nėra sveika patirtis. Būtų daug geriau jam matyti, kad jis nėra vienas, kad yra ir kitų, kurie rūpinasi tais pačiais dalykais. Nežinau, kaip šitą vienašališkumą reikėtų atitaisyti. Gal laikas pradėti sąmoningai bendradarbiauti, gal reikėtų surasti bendrą tikslą. Organizacijų svarba yra neapsakoma, be jų gal nebūtų nė lietuviško jaunimo. Tačiau jos gali sau pačioms pakirsti tikslą, jei atitrauks jaunimą nuo dalyvavimo platesnėje lietuvių bendruomenėje.

Ne, tarp organizacijų kokių ryškesnių nuomonių skirtumų neteko matyti. Dėl to nesistebiu. Visų organizacijų jaunimas lietuviškosios veiklos atžvilgiu yra panašių nusistatymų. Aišku, komitete nuomonių skirtumų kildavo, ir kartais labai aštrių, tačiau šie skirtumai būdavo tarp asmenų, o ne tarp organizacijų. Įdomu, kad, nuomonėms išsiskyrus, dažniausiai ir vienoje, ir kitoje pusėje atsirasdavo tos pačios organizacijos narių. Mano supratimu, tai sveikos gyvybės ženklas. Ar jaunimas vieningesnis už vyresnius, tai tikrai negalėčiau pasakyti. Manau, kad ne tiek vieningesnis, kiek lankstesnis. Jaunimas dar neįpratęs užsispirti kraštutiniuose. Be to, šiais laikais užsispyrę stačiolaikiai nėra vieni.

8. Ar visi sutinka, kad kongreso kalba būtų lietuvių kalba? Ar kai kurie negalvoja, kad būtų naudingiau vartoti ir kitas kalbas? Ar visas į kongresą suvažiuavęs jaunimas supras paskaitas ir kitus užsiėmimus.

Komiteto narių tarpe kalbos klausimo nekilo. Visi greitai sutarė, kad kongreso

kalba turi būti lietuvių kalba. Tik vėliau atsirado žmonių, kuriems parūpo lietuviškai nekalbančių Amerikos lietuvių reikalias. Ar nereikėtų sudaryti jiems kokią specialią programą? Šiam reikalui, prisipažinsiu, jaučiu daug simpatijos. Tačiau nematau, kad pasaulio lietuvių jaunimo kongresas yra vieta įvesti vieną ar kitą svetimą kalbą. Viena, tai būtų labai nepraktiška. Antra, kol dar lietuviškai kalbame, lietuvių kalba turėtų būti tas jungiantis elementas, kuris apčiuopiamai išreiškia mūsų bendrumą. Juk tam mes ir susirenkame — parodyti, kas esame. Man atrodo, kad svetimų kalbų vartojimas galėtų būti įvestas tik atskirų kraštų nuožiūra. Tegul kiekvieno krašto lietuvių jaunimas nusprendžia, kada ir kiek nori vartoti gyvenamojo krašto kalbą. Nėra ko skubėti — suspės išsivyruti svetimos kalbos, bet tada gal jau nebebus reikalo nė susirinkti. Tiesa, kongreso atidaryme yra numatyti du pokalbiai anglų kalba, bet tai tik dėl to, kad prelegentai yra nelietuviai.

Ar vsas jaunimas supras programą? Tikrai negalėčiau į šį klausimą atsakyti, bet esu linkęs mūsų jaunimo nenuvertinti. Tas jaunimas, kuris norės, manau, galės suprasti.

9. *Kas numatoma daryti, kad šio kongreso nutarimai ir planai nesibaigtų su kongresu, bet turėtų įtakos bent kokiam dešimtmėčiui?*

Čia ir yra tas didysis klausimas, kuris tiek daug linksniuojamas šio kongreso proga. Ką daryti, norint suteikti kongresui tęstinumą, Komitetas, prisipažinsiu, šiuo reikalu nieko nedaro. Mūsų tikslas — tik suruošti kongresą. Tą darbą vykdome ir visi su ilgesiu laukiame jo pabaigos. Gal paklausite, iš kur tada turėtų išplaukti kongreso tęstinumas? Man atrodo, kad iš paties kongreso. O šis tęstinumas, aišku, bus tik tada įmanomas, jeigu bus kokiu nors būdu pastoviai susiorganizuota. Galima kongrese svarstyti visokias problemas, galima priimti įvairiausių sprendimų, bet jeigu nebus konkrečios formos tuos sprendimus įvykdyti, tai jie pasiliks bereikšmiai. Čia,

mano manymu, ir yra vienas svarbiausių uždavinių jaunimo kongreso atstovams — rasti formą pasaulio lietuvių jaunimo susiorganizavimui. Radus tokią formą, jau atsiųrtų galimybė įvykdyti kongreso nutarimus ir planus. Įdomu, kad viso pasaulio lietuvių jaunimas, lyg spontaniškai, prašo kongrese iškelti susiorganizavimo klausimą. Labiausiai šį klausimą diskutuoti skatina Australija. Tačiau neatsilieka Europa ir abidvi Amerikos. Tad šis klausimas kongrese tikrai bus keliamas.

Koks tas susiorganizavimas bebūtų, mano įsitikinimu, jis turi įvykti lietuvių bendruomenės rėmuose. Kitokio susiorganizavimo ir negali būti. Tik bendruomenė yra užtenkamai plati apimti visus jaunimo troškimus ir interesus. Bendruomenėje jaunas žmogus galėtų jungtis į politinį ar kultūrinį gyvenimą, priklausyti jaunųjų menininkų ar mokslininkų sekcijai, bendradarbiauti pasaulio lietuvių jaunimui skirtame žurnale. Tai gali atrodyti kaip didelė svajonė. Bet, pažvelgę į bendruomenės veiklą jaunimo tarpe, mes matome, kad pradžia jau padaryta. Bendruomenė organizuoja jaunimui lituanistinių studijų savaites, bendruomenė globoja jaunimo teatrus. Tačiau šiai veiklai reikia bendro plano, reikia šią veiklą praplėsti ir pajvairinti, reikia į ją įtraukti kuo daugiau jaunimo. Jeigu jaunimas bendruomenės rėmuose susiorganizuotų, tai atrodo, kad jis vykdytų savo veiklą tiek ilgai, kiek ir pati bendruomenė.

Ar jaunimui pavyks susiorganizuoti, sunku dabar pasakyti. Tačiau, jeigu ir nepavyktų, pati bendruomenė turėtų toliau šį klausimą spręsti.

10. *Ar galima tikėtis, žvelgiant į dabartinį mūsų jaunimą, kad dar daug tokių kongresų bus galima ruošti ateityje?*

Sunku į šį klausimą atsakyti. Tačiau tiek žinau, kad Australija jau siūlosi suruošti III Pasaulio lietuvių jaunimo kongresą. Jų siūlymui aš pritarčiau.

Dirbdamas šio kongreso komitete, įsitikinau, kad vis dėlto jaunimo kongresų be vyresniųjų pagalbos nebūtų galima suruošti. Jiems už tai priklauso didžiausia padėka.

AR GALI KŪDIKIS NEVERKTI?

DOC. A. GRABAUSKIENĖ

Ar gali kūdikis neverkti! Gali, jei mes laiku atspėsime jo poreikius. Jis verkia, nes nemoka kalbėti. Teisingai dar aštuonioliktame šimtmeityje rašė žinomas prancūzų pedagogas ir filosofas J. J. Rousseau, kad "pirmosios vaikų ašaros — jų prašymai". Vaikas verksmu prašo suaugusius padėti jam. Vadinasi, vaiko verksmas — tai signalas, į kurį reikia reaguoti.

Tad, atsakant į jūsų klausimą, būtų galima teigti, kad jaunimo kongresai tol bus ruošiami, kol vyresnieji pajėgs jaunimui ištiesti savo moralinės ir finansinės pagalbos ranką.

Žvelgiant į ateities kongresus, jau dabar aišku, kad reikės daug ką pergalvoti. Visų pirma — paties kongreso idėją: kam jis skiriamas ir ko turėtų siekti. Taip pat reikėtų naujai išsiaiškinti kongreso apimtį: ar prasminga toliau ruošti tokius masyvinius kongresus, kaip iki šiol? Tačiau viena yra aišku, kad jaunimo kongresų reikia. Gyvenant išėivijoje, vis yra pavojus apsiprasti su kasdienybe, kuri mus pamažu migdo ir naikina. Norint jai atsisipirti, reikia nuolatinio atsinaujinimo. Jaunimo kongresas yra vienas tokių momentų. Jaunimui jis yra kaip pavasaris, kuris sužadina jėgas, sukelia entuziazmą ir paskatina ateities darbams.

Bet ar visuomet reikia laukti tų signalų! Ne. Daugeliu atvejų rūpestinga mama pati žino, ko vaikui reikia, ir sudaro tokias sąlygas, kad vaikui mažai kada belieka pareikšti savo prašymą. O vos truputį paūgėjęs vaikas jau moka savo prašymą išreikšti judesiu, gestu, žodžiu. Verkti jis pradeda tik tuomet, kai į jo prašymą nereaguoja.

Vadinasi, sveikas, normaliai besivystantis vaikas neturėtų verkti. Ir vis dėlto dažnai jis verkia. Kodėl! Priežasčių daug.

Be abejo, kiekviena mama žino, kad vaikas verkia, kai jis yra alkanas. Todėl, išgirdusi vaiko verksmą, skuba jį valgydinti, nežiūrėdama jokio režimo ir neieskodama jokių kitų veiksmo priežasčių. Ir ne visuomet tokiu būdu vaiką pasiseka nuraminti.

Norint, kad vaikas neverktų, būtinas režimas. Kūdikio režimą sudaro trys ritmiškai TAM TIKRA TVARKA pasikartojantys elementai: miegas, maitinimas ir budėjimas. Deja, čia dažnai ir mamos, besilaikančios režimo, padaro klaidą. Nereti atvejai, kai kūdikis po maitinimo, o kartais dar ir bevalgydamas, užmiega. Mama jį guldo į lovytę ir leidžia miegoti. Ji pamiršta, kad po maitinimo seka budėjimo laikotarpis, kurio praleisti negalima. Reikia, kad vaikas prieš miegą pajudėtų, bendrautų su suaugusiais, sveikai nuvargtų. Tada miegas bus gilesnis, ir vaikas nubus kaip tik tada, kai ateis se-

kančio maitinimo laikas. Tuo tarpu užmigdytas tuoj po maitinimo vaikas blogai miega, greičiau pabunda ir pradeda verkti, reikalaujamas maisto. Mama stengiasi visokiais būdais jį raminti, norėdama "pritempti" iki nustatyto maitinimui laiko. Kartais tai pavyksta padaryti, o kartais mama, pagailėjusi vaiko, atsisako režimo ir duoda valgyti. Bet dažniau taip darant, vaiko verksmas tampa irzlus, nervingas, liguistas.

Jeį laikantis aukščiau minėto ritmo: miegas — maitinimas — budėjimas, vaikas prabunda anksčiau ir verkia, reikia ieškoti to verksmo priežasčių. Kartais paaiškėja, kad individualus to vaiko fiziologinių procesų ritmas ne visai atitinka medicinos nustatytas normas. Tada tenka šiek tiek pakeisti intervalus tarp maitinimų. Pavyzdžiui, vietoj 3,5 val. palikti 3 val. Bet jau to naujojo ritmo laikytis tvirtai. Vadinasi, reikia stengtis gerai pažinti savo vaiką, tartis su gydytoju.

Tačiau ne visuomet vaiko verksmas susijęs su alkio. Ne mažiau sparčiai augantis ir besivystantis kūdikio organizmas reikalauja ir deguonies.

Kūdikio ir priešmokyklinio amžiaus vaiko kvėpavimo aparatas dar labai netobulas: kvėpavimas paviršutiniškas, kvėpavimo takai siauri, nosies gleivinė labai jautri. Todėl vaikui labai greit pritrūksta gyno oro. Jis labai jautriai reaguoja į menkiausių slogą. Kai darosi sunku kvėpuoti, jis verkia. Dažnai pakanka tik išvėdinti kambarį, ir vaiko nuotaika pasitaiso. Ypač vaikui kenksmingi ir jo nemėgiami yra tabako dūmai. Jei vaikui tenka būti kambaryje, kuriame rūkoma, jam darosi sunku kvėpuoti, jis verkia. Verkia vaikas ir tada, kai jis maitinamas rūkančios mamos pienu. Jis nenori tokio dvokiančio maisto.

Vaikas jaučia oro stoką ir verkia, kai jo kambaryje nuolat pilna žmonių, ypač jei kambarylis ankštas. Esant namie mažam kūdikiui, reikia vengti nuolatinių svečių, pasilinksminimų, pobūvių. Visa tai ne tik atima iš vaiko reikalingą deguonį, bet ir erzina jo nervų sistemą. Mat, kūdikis dar neturi diferencijuoto slopinimo galimybių. Už

tai bet kokie išoriniai dirgikliai, pavyzdžiui, bėrniai, grubumas, triukšmas, jį stipriai veikia. Nemokėdamas kitaip apsiginti, jis verkia, pyksta, aikštijasi.

Neretai blogai miega ir naktimis verkia vaikai, paguldyti ne lovytėse, o vežimėliuose, nes čia irgi sunkiau patenka oras, ypač jei dar užtraukiamas vežimėlio dangtis, kad būtų tamsiau.

Vaiko kvėpavimas paviršutiniškas, o augančiam organizmui deguonies reikia vis daugiau. Čia plaučiams padeda oda. Per ją į organizmą patenka didelis deguonies kiekis. Yra toks pasakojimas, kad vienoje šalyje, švenčiant mažo princo gimimo dieną, solenizantas buvo aprenktas nuo galvos iki kojų aukso rūbais. O auksas — metalas. Jis oro nepraleidžia. Ir štai iškilnių finalas — princas miršta. Tikiu, kad taip galėjo ir būti, nes juk ir šiandien panašiai rengiamų princų ir princesių netrūksta. Tai kūdikiai, klostomi nailono antklodėmis, rengiami nailono suknutėmis ir kitomis sintetinėmis, oro nepraleidžiančiomis medžiagomis. Tokiuose drabužėliuose vaikai labai prakaituoja, nes nuo prakaito užsikemša odos poros, vaikui sunku kvėpuoti. Be to, dažnai tokių rūbėlių siūlės graužia, trina jautrią kūdikio odėlę. Vaikas verkia, nekenčia tų papuošalų, dreskia juos, nori nusimesti. O mamos švyti: "Štai kaip išpuošiau vaikelį. Niekas taip nemoka!" Vargšas kūdikis, kai su juo elgiamasi, kaip su negyva lėle.

Renkime vaiką patogiais, paprastais, lengvai skalbiamaiais drabužėliais, ir vaikas mums už tai atsilygins šypsena, mažiau matysime jo ašarų. Jis galės laisvai kvėpuoti ir judėti.

Bet ir paprastas, patogus drabužėlis gali pasidaryti vaikui nemalonus, jei jis bus nėsvarus ar šlapias. Kūdikis verkia, kai jo vystyklaį šlapi, kai jis per šiltai rengiamas ir prakaituoja, kai nuo prakaito ar aplieto maisto drabužėliai įgyja nemalonų kvapą, darosi šiurkštūs.

Jeį norite, kad jūsų kūdikis neverktų, NIEKADA nedžiovinkite neplautų vystyklių ar marškinėlių, o visuomet išplaukite. Žinokite, kad kūdikiui nemalonu ne tik būti šla-

piam, bet ir kvėpuoti nemalonių, nešvarių oru. Švara — vienas svarbiausių kūdikio nuotaikos reguliatorių.

Auga kūdikis, auga ir jo poreikiai. Jam vis reikalingesnis bendravimas su suaugusiais ir kitais vaikais. Orientacinio — tiriamojo reflekso pagrindu vaikas ima domėtis aplinka, imti į rankas įvairius daiktus, juos maigyti, graužti ir įvairiais kitais būdais "tyrinėti". Jis dar nežino žodžių "galima" ir "negalima". Štai jį patraukia ryškus gražus žaisliukas. Kūdikis tiesia į jį rankutę. Mama duoda. Bet štai jis panorą spindinčios vazelės nuo stalo. Mamytė neduoda, sako "negalima". Jis nesupranta, kodėl neduoda. Norėdama nuraminti kūdikį, mama nusileidžia — paduoda vazelę. Vaikas nustoja verkęs. Taip po truputį mama nė nepastebi, kaip vaiko ašaros, reikšdamos prašymą, dabar tampa reikalavimu. Vaikas jau nebeprašo, o visa gerklė rėkia, reikalauja.

Kur buvo padaryta klaida! Matyt, tada, kai pirmąjį "negalima" vaikas įveikė ašaromis. Tai ką reikėjo daryti! Leisti vaikui verkti! Ne. Tereikėjo tik kūdikio dėmesį nukreipti į kitą daiktą, kuris taip pat ne mažiau patrauklus, ir pasakyti: "O šitą galima. Prašau". Šio amžiaus vaikai dar lengvai pasiduoda dėmesio perkėlimui.

Nereikia virkdyti vaiko tyčia arba dėl užmaršumo. Neretai suaugusieji turi blogą

įprotį vaiką erzinti, meluoti, tyčiotis iš jo nežinojimo. Vaikai yra labai jautrūs. Štai jūs pasakojate vaikui pasakėlę apie vištytę ir gaidelį. Vaikas ją mėgsta, prašo pasakoti keletą kartų. Bet jam gaila vištytės. Ir jis, atidžiai klausydamasis pasakos, stengiasi užbėgti nelaimei už akių. Jis sako: "Gaidelis ne metė, o davė riešutėlių ir neišmušė akelės". Pats vaikas primena suaugusiam, kad nepasakotų jam baisių pasakų. Jis nenori verkti.

O kiek ašarų vaikai išlieja dėl mūsų pažadų! Pažadėjom. Vaikas tuo patikėjo. Užmiršom, bet vaikas to neužmiršo.

Žinoma, kiekviena mama myli vaiką, nenori matyti jo ašarų, bet ar visuomet ji moka mylėti!

Tikroji meilė vaikui pasireiškia tada, kada šluostydamos mažylio ašaras arba užbėgdamos joms už akių, siekiame išauginti sveiką, džiugų, bet drausmingą žmogų.

Supimas, nešiojimas, vežiojimas, pataikavimas tik gadina vaikus, formuoja žalingus įpročius. Greit jis to pradės reikalauti bet kokiomis sąlygomis. Su tokiu išlepintu vaiku bus sunku. Išlepintas vaikas nelaimingas.

Kad taip neatsitiktų, neleiskime kūdikiui verkti, bet ir neleiskime pajusti ašarų galios. Nelaukime, kol kūdikis savo verksmu primins mums motinų pareigas.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

DAR DĖL APJUNGTI

Šiame kalbos skyrelyje porą kartų buvo patarta nevartoti iš Lietuvos spaudos ir pas mus atkilusio veiksmažodžio *apjungti*, kur paprastai iki šiol vartodavome *jungti* ir *sujungti*. Vyt. Alantas (laiške redakcijai) pagal grutes (poras) apgalvoti: *sugalvoti*, *apdaužyti*: *sudaužyti*, *aplietuvinti*: *sulietuvinti* norėtų reikšmėmis skirti ir *apjungti*: *sujungti*. Girdi, teisingiau skamba posakis: Mindaugas Lietuvą *apjungė*, bet ne *sujungė*. Taip pat tėvynės meilė galinti piliečius *apjungti* ir *sujungti*. Viskas čia priklauso nuo veiksmo pilnumo, jo baigtumo ar nebaigtumo.

Lietuvoje prieš netikusią *apjungti* vartoseną jau prieš keletą metų yra pasisakę kalbininkai K. Ulvydas ir A. Žirgulyš. Pastarasis savo taisymuose iš sovietinės spaudos cituoja tokius posakius: Taip įsikūrė sekcija, *apjungianti* visus lietuviško teatro kūrėjus. Šis siauras žemės ruožas *apjungia* abu kraštus. Didžioji pergalė įgalino visas žemes *apjungti* į vieną valstybę (Kalbos Kultūra XII, 8). Pirmuose dviejuose sakiniuose lietuviškai tinka tik *jungti*, o paskutiniame — *sujungti*. Juk eigos veikslu paprastai sakome rašome: *jungti* jėgas, elektros laidus; mus *jungia* bendros pažintys, pažiūros; juos *jungė* gilus draugystės jausmas, giminytės

ryšiai; tėvynės meilė *jungia* lietuvius kovai dėl tautos laisvės; Panamos sąsmauka *jungia* Šiaurės ir Pietų Ameriką. Ir J. Jablonskis savo 1922 m. gramatikoje rašo: Čia yra jungtukų, kuriais jungiame sakinio dalis (du veiksniu, du tariniu, du papildiniu, du pažyminiu, du aplinkybės žodžiu) ir atskirus sakinius. Prireikus, tam tikrais atvejais čia, žinoma, galime pavartoti ir įvykio veikslo veiksmažodį *sujungti*.

Veiksmažodžių vediniuose mūsų priešdėliams *ap* ir *su* — dažnai atliepia rusų *ob-*, *o-* ir *so-*, *s-* (liet. *apdėti*, *aprašyti*, *apstatyti* = rus. *obložit'*, *apisat'*, *obstavit'* liet. *sudėti*, *surašyti*, *sustatyti* = rus. *složit'*, *spisat'sia*, *sostavit'*). Tai normalios struktūrinės panašybės. Bet Lietuvoje, dažnai versdami iš rusų kalbos, ėmė mechaniškai ir rus. *objedinit'* versti *apjungti* ir *apvienyti*, o rus. *sojedit'* — *sujungti*, *suvienyti*. Kadangi tiedu rusų veiksmažodžiai skiriasi sintaksine vartoseną, tai ir vertėjai, sekdami jų pavyzdžiu, kur kalbama apie teritorijas, įmones, draugijas, visur ėmė brukti *apjungti*, rečiau *apvienyti*. Tai pamėgzdų darbas, o ne savaiminė darybinė analogija su tokiais veiksmažodžiais, kaip *apgaubti*, *apkabinti* ir pan. Čia tokia pat sovietybė, kaip ir iš rusų kalbos išsiversti kerėbliški sudurtiniai būdvardžiai *bendraliaudinis* ir *visaliaudinis* (-nė šventė), *bendragamyklinis* (-nės išlaidos),

bendrasąjunginis (-nės ministerijos) ir visą sąjunginis (suvažiavimas), taip pat net kai kurių kalbininkų vartojami terminai bendratautinė kalba, bendrabaltiška priesaga. Lietuviškai galime juk paprastai pasakyti: bendra liaudinė šventė, visuotinė liaudies šventė, bendrosios gamyklinės išlaidos, sąjunginės ministerijos, bendra (bendroji) tautinė kalba, bendrinė tautos kalba, bendra baltiška priesaga. Anokiais sudurtiniais būdvardžiais, atrodo, siekiama ir tam tikro stiliaus pompastiškumo, kuris savas ir rusų kalbos gausiems sudurtiniams būdvardžiams su *obščę-* ir *vse-*.

Veiksmazodžio *jungti* su priešdėliu *ap-*, kaip svetimo mūsų bendrinei kalbai, neduoda ne tik Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, bet ir didysis akademinis (IV t.). Jo taip pat nevartoja nė naujausias A. Lyberio Lietuvių - rusų kalbų žodynas (1971).

Anuos V. Alanto minimus posakius savo kalba paprastai pasakome: Mindaugas Lietuvą jungė (bandė jungti), bet nesujungė; tėvynės meilė piliečius gali jungti ir sujungti.

Tiesa, sakydami skarelę rišo, surišo, ką skarale aprišo, turėdami galvoje jaučius ir jungą, galime pasakyti ne tik jungą jungia, sujungia, bet ir jaučius jungu apjungia (užmauna ant sprando). Bet čia *apjungti* nereiškia "sudaryti vieną iš kelių atskirų daiktų", o tik "vieną daiktą apdėti aplink kitą, apie jį apsukti". Pagaliau čia nedera nė *aprinti*: surinkti (obuolius) analogija. Mat, šiuo atveju *aprinti* reiškia "pasirinktinai rinkti (pvz. kur didesni, gražesni)". Žinoma, taip pat netikslu vartoti: JAV Bendruomenės apygardos *apjungia* apylinkes. Čia visiškai pakanka priešdėlinio veiksmazodžio *jungia*.

A. Salys

ŠALDYTUVAS IR "FRYZERIS"

Ang. refrigerator, dažnai senu papratimu tebevadinamam icebox, jau visuotinai yra prigijęs *šaldytuvas*. Šis naujadaras jau minimas 1905 m. A. Lalio žodyno angliškoje dalyje. J. Baronas savo 1932 m. žodyne dar tebekirčiavo pirmąjį to žodžio skiemenį

(tvirtaprade priegaide), bet dabar bendrinėje kalboje kirtis pagal kitų tos priesagos vedinių analogiją nukeltas į trečiąjį skiemenį. Šnekamojoje kalboje dažnai šaldytuvu netiksliai vadinamas ir vėsintuvas (airconditioner). O ang. freezer, kaip naujas skolinys, kasdieninėje kalboje gavo tik lietuvišką galūnę ir dar tebelaukia kokio savo pakaito. Tiesa, 1962 m. *Gimtojoje Kalboje* buvo pasiūlytas pavadinimas *šaldykla*. Bet, rodos, ji nepaplito. Mat, vediniai su priesaga *-ykla* paprastai reiškia kokią didesnę patalpą ar vietą. Šiaip vartojo sąmonėje virtuvinis šaldytuvas ir "fryzeris" (dažnai sujungti į vieną) yra susijęs su tam tikros šaldomosios spintos ar dėžės sąvoka. Todėl pvz. vokiečiai ir vartoja terminus KÜHLSCHRANK (seniau EISSCHRANK) ir Gefriershrank. Šaldykla labai gerai tinka versti ang. refrigeration arba cold storage plant, vok. Kühlhaus, Gefrieranlage. Ir A. Lyberio žodyne šaldykla rusiškai verčiama tik chodil'noje pomeščenije.

Žymiai geriau "fryzeriui" vadinti tikrą *šaldyklę* (su kirčiu ant antrojo skiemens), nes priesaga *-yklė* yra siauresnės reikšmės (plg. maudykla: maudyklė, prausykla: prausyklė). Bet šiai terminų porai šaldytuvas: šaldyklė trūksta ryškesnio forminio priešpriešumo (abu tos pačios šaknies). Ir jei dėl to šaldyklė neprigytų, tai "fryzeriui" tektų pritaikyti vieną iš trijų jau atgyvenusios skolininės ledaunės (iš lenk. lodownia, ang. icehouse) lietuviškųjų pakaitų. J. Jablonskio jau 1918 m. buvo pasiūlyta *ledūnė* (jo kirčiuota kaip *galūnė*, bet 1954 m. žodyne naujoviškiau su tvirtagale priegaide), vėliau A. Vireliūno — *ledudė* (plg. peludė, aludė), o 1934 m. GK — *ledainė*. Iš jų *ledainė* (plg. cukrainė, svetainė) labai gerai tinka vadinti įvairioms ledų parduotuvėms ir kioskams, dažnai vadinamiems firminiais vardais, kaip Dairy Queen, Dairy Cottage. Iš likusių dviejų, rodos, pagaulesnė vartoti būtų *ledūnė*. Juk "fryzeryje" kaip tik laikomi ledai ir sušaldyti apledėję įvairūs maisto gaminiai. Be to, pasirinkę skirtingų šaknų terminus, vartosenoje išvengtume pavadinimų painiojimo.

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

SENOVISKAS NAUMIESTIS

Žemaičių Naumiestis yra pamėgtas Lietuvos kinematografininkų, nes jis laikomas tinkamiausia vieta, kai prireikia filmams miestelio vaizdų "iš praeities". Miestelis atrodo gana primityviai — gatvės neasfaltuotos, nėra modernių namų ir pan. Prieš porą metų jame buvo suktas filmas "Vyrų vasara", o pernai "Žaizdos žemės mūsų". Filmą skirtas Vlado Rekašiaus ir jo bendraįgygių atminimui.

DVYLIKA STUMBRŲ

Panėvėžio rajone, Pašilių miške yra įruošta stumbrynė — stumbrų apsaugos

Ne vien dėl vienašališkumo, bet ir šiaip darybiniais sumetimais netiktų nė įvykio veiksmo veiksmą odžio sušaldyti teorinis vedinys sušaldytuvus. Šios priesagos priešdėliniai dariniai gana reti (plg. nuleistuvus, tokia staklių dalis, pertrauktuvus, ratų pertraukos arba išautis), o su priešdėliu suturime nė vieno. Taip pat ir rūšiniais terminais, kur atliepia ang. frozen, vartojame tik eigos veiksmo dalyvius arba išvestinius būdvardžius, pvz. šaldyta arba šaldytinė mėsa, šaldytos, šaldytinės daržovės, sun-

A. Salys

vieta. Šiuo metu ten gyvena dvylika stumbrų, iš jų trys jau gimę Lietuvoje.

MOTERYS LANGUOTUOSE LAUKUOSE

Šį pavasarį Vilniuje įvykusiose Lietuvos respublikos moterų pirmenybėse penktąjį kartą Lietuvos šachmatų čempione tapo vilnietė V. Kaušilaite.

Vyrų šachmatininkų pirmenybės tuo metu vyko Kaune.

JAV KREPŠININKAI VILNIUJE

JAV krepšinio komanda, viešėjusi Rusijoje ir sėkmingai sužaidusi eilę rungtynių su įvairiomis rusų bei ukrainiečių rinktinėmis, balandžio mėn. pabaigoje atvyko į Vilnių. Pirmosios rungtynės su lietuvių krepšinio rinktine baigėsi svečių laimėjimu 90:69. Rungtynės įvyko Vilniaus Sporto rūmuose. Tai buvo antrasis šių JAV ir Lietuvos komandų susitikimas. Pirmasis įvyko 1970 metais Taline. Ir tada rungtynes laimėjo amerikiečiai 82:69.

Pažymėtina, kad šiomet Lietuvos krepšiniui sukanka penkiasdešimtmetis. Visame krašte ši sukaktis pažymima įvairiomis varžybomis bei iškilmėmis.

PATINKA SUVALKIJOS SVIESTAS

"Komjaunimo Tiesa" (1972 balandžio 29) rašo, kad pačios aukščiausios kokybės

sviestas pagaminamas Lukšiuose ir Sintau-
tuose. Jis turi didelę paklausą ne tik Lietu-
voje, bet ir kituose kraštuose, nes šių Su-
valkijos laukų sviestas eksportuojamas į
VDR, Lenkiją, Čekoslovakiją ir Kubą.

TAUTINIŲ ŠOKIŲ ŠVENTĖ IVYKO IR KAUNE

Š. m. balandžio 22 d. Kauno Sporto salė-
je įvyko tradicinė pavasarinė Kauno miesto
tautinių šokių šventė. Joje dalyvavo apie
tūkstantis šokėjų, pradedant jauniausiais
moksleiviais, baigiant seneliais. Tai buvo
dvidešimt antroji kauniečių šokių šventė.
Prieš atlikdami programą, kurioje buvo
liaudies šokiai ir žaidimai, šokėjai žygiavo
miesto gatvėmis ir Lenino paminklo papė-
dėje padėjo pavasarinį gėlių puokštės.
Atsiminus, kad ateinančią vasarą Čikagoje
taip pat įvyks tradicinė tautinių šokių šven-
tė, kurios programoje, gal būt, kaip tik pa-
sikartos liaudies šokiai ar žaidimai, kuriuos
atliko ir kauniečiai šokėjai, taip ir persasi
vienas didžiulis skirtumas tarp anų tėvynės
šokėjų ir tų, kurie suvažiuos į Čikagą —
laisvojo pasaulio lietuvi niekas nevers dėti
gėlių puokščių Lenino paminklo papėdėje.

AUSTRU CHORAS DAINAVO LIETUVIŠKAI

Vilniuje š. m. balandžio pradžioje lan-
kėsi pagarsėjęs austrų choras "Madriga-
las", susidedęs iš šešiasdešimt dainininkų.
Choras prieš tai buvo sėkmingai gastroliavęs
įvairiuose Europos kraštuose ir susilaukęs
gražaus pripažinimo. Vilniaus Valstybinės
filharmonijos salėje choras davė du
koncertus, kurių programoje buvo senųjų
ir naujųjų pasaulinio masto kompozitorių
kūriniai, tačiau daugiausia pasisekimo su-
silaukė "Bijūnėlis žalias", kurį choras dai-
navo lietuviškai programos pabaigoje.

BINKIO "ATŽALYNAS" VIS ŽALIUOJA

K. Binkio populiarusis "Atžalynas", kar-
tą vėl grįžęs Lietuvos teatrų scenon, yra
kartojamas įvairiose vietovėse ir nepraran-
da savo pasisekimo. Balandžio pradžioje
"Atžalynu" gėrėjosi Naujosios Akmenės
teatro lankytojai.

VIS NERIMSTA ATEISTAI

"Netemdykime vaikų sąmonės religiniais
prietaisais" — tai tema, kuria įvyko konfe-
rencija Mažeikių rajono bendrame partinia-
me susirinkime. Buvo nagrinėjami būdai ir
priemonės, kaip pagerinti vaikų ateistinių
auklėjimą ir tėvai raginami padėti ugdyti
jaunosios kartos materialistinę pasaulėžiū-
rą.

Mokslo metams baigiantis yra tvarko-
mos ir gerinamos pionierių stovyklos, ku-
riose tūkstančiai lietuviukų praleis savo va-
saros atostogas. Ypač rūpinamasi, kad tose
stovyklose būtų sustiprintas ir nuosekliai
vykdomas ateistinis stovyklautojų auklėji-
mas.

"BALTARAGIO MALŪNAS" FILME

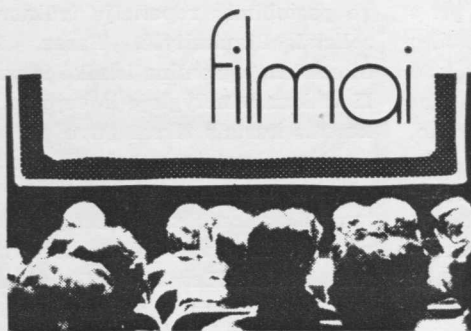
K. Borutos "Baltaragio malūnas" prade-
damas filmuoti Lietuvos kino studijoje. Fil-
mą režisuoja A. Žebriūnas. Įdomu tai, kad
pagrindiniai aktoriai šiame filme yra ne-
lietuviai: Girdvainio rolei pakviestas estas
Bruno Oja, Jurgos vaidmenyje pasirodys
anglų aktorė Dawn Porter, kuri buvo ir čia
matoma televizijos ekrane "Forsythe Saga"
Irenos rolėje.

PETRAIČIAI GASTROLIUOJA

Lietuvos televizijoje labai populiarai dai-
nuojanti Petraičių šeima pakviesta gastro-
lėms į Lenkiją, Korėją ir kitas tolimas šalis.
Jie aplankys net Bengaliją. Muziką šioms
užsienio gastrolėms rašo kompozitorius B.
Grobulskis, o tekstą — poetas V. Bložė.

AUKSO MEDALIS "VILKO PĖDAI"

Tarptautinių knygos metų proga Amster-
dame surengtoje pasaulinėje knygų ir spau-
dinių parodoje Rembranto aukso medaliu
apdovanota ir viena "Minties" išleista kny-
ga — "Vilko pėda", kurios autorius Bronys
Savukynas populiariai nagrinėja lietuvių
epigrafiką, aprašo įvairias akmenyse ir
uolose išlikusias "vilkų", "velnių" ir pan.
"pėdas", o taip pat nušviečia lietuvišką ki-
tų tautų bei kraštų pavadinimų kilmę. Pvz.
žodis "vokietis" į lietuvių kalbą atėjo iš

“JŪRATĖS IR KASTYČIO” KONTROVERSIJOS

Šias mintis apie “Jūratės ir Kastyčio” operą dedame į šį “Filmų” skyrių, nes atskiro specialaus skyriaus teatrui ar operai neturime. Kitiems metais manome įvesti tokį skyrių, kuriame būtų galima rašyti ne tik apie ekrane matytus filmus, bet ir apie scenos veikalus.

Redakcija

“Jūratės ir Kastyčio” opera jau seniai buvo laukta; pagaliau pamatyta, kritikuota, girta, peikta, spaudoje vienaip ar kitaip aprašyta. Čia nemanome pateikti naujo aprašymo: recenzijos ar kritikos. Juk jau buvo pakankamai

rašyta ir kalbėta. Bet dabar, kai jau praėjo kontroversijų įkarštis, kai jau opera pradeda eiti užmarštin, gal būtų naudinga ją visai šaltai prisiminti, turint prieš akis ir tai, kas buvo apie ją rašyta ir kalbėta. Ar ji buvo per daug išgirta, ar išpeikta, ar įvertinimai buvo objektyvūs?

Niekas nepeikė Banaičio muzikos. Gal ji buvo savotiška, bet atrodo, kad visai neblogai tik visiems žinomos, Maironio sueiliuotos, legendos pobūdžiui. Joje buvo pakankamai lyrinės romantikos, kuri taip ryški “Jūratės ir Kastyčio” legendos aprašyme. Visai kas kita su Buivydaitės libretu. Jisai susilaukė nemaža kritikos. Vieni sakė, kad jis gana skurdus ir nepa-

Saulės mūšio lauko, kai žemaitis, medine kuoka tvojęs geležimi apkaustytą kalaviuotį nustebęs sušuko: “Vuo kiets! Vuo kiets...”

(“Literatūra ir Menas”, Nr. 14, 1972 m.)

SKELBIMAI TEMDO MIESTO VEIDA

Vilniuje išigalėjęs paprotys prie stulpų, vartų ar namų sienų klijuoti popieriaus lapelius su įvairiais skelbimais. Jei kas ką parduoda, ieško pirkti ar mainyti, lipina raštelį matomiausioje vietoje, nesirūpindamas kiek tai vietai anas raštelis tinka. Jau net kai kurios viešosios įstaigos griebiasi šios patogios reklamos savo pasiūlymams paskelbti. Miesto valdžia su šiuo papročiu mėgina kovoti, nes tai temdą miesto kultūrinį veidą, tačiau geresnių rezultatų kova

neatneša. Siūloma prie namų šalia pašto dėžučių įrengti lenteles skelbimams prisegti ir tuo būdu apsaugoti kitas vietas.

Į PAGALBĄ NEVĖŽIUI

Didėjant Lietuvos vandenų - ežerų ir upių užteršimui, melioracijos ir vandens ūkio ministerija yra įpareigota griežtai kontroliuoti Kėdainių miesto įmonių bei organizacijų vandens ūkio būklę ir prižiūrėti, kad užterštas vanduo nebūtų nuleidžiamas į Nevėžio upę. Kėdainių cukraus fabrikui įsakyta iki rugsėjo pirmos dienos išvesti tinkamus įtaisus nutekamojo vandens užteršimui sumažinti. Tokius pat nurodymus gavo Mėsos ir pieno, Lengvosios pramonės, Buitinio gyventojų aptarnavimo, Statybos ministerija ir kitos įmonės.

kankamai išryškinaš legendos pagrindinę min-
tį bei pobūdį. Kiti aiškino, kad kitaip ir būti
negali, nes libretas parašytas per seniai — prieš
50 metų. Jei kas būtų rašęs šiais laikais, būtų
visai kitaip išėję. Kad jis buvo rašytas prieš 50
metų, tai gal didelės bėdos nėra, nes legendos
kilmė dar senesnė, bet kad jam kažko trūko,
tai tiesa. Kai kas dėl to kaltina iškarpymus
(kupiūras), bet kažin ar daug opera būtų pasi-
keitusi, jeigu ji būtų buvusi ir be tų kupiūrų.

Vieni nerado žodžių išreikšti savo susižavė-
jimui, žiūrėdami į puošnias dekoracijas, o kiti
negalėjo į jas žiūrėti, nes tai buvę labai nesko-
ningai perkrauta, o trečio veiksmo dekoracijos
priminė ne gintarinę pilį, bet kažkokį labai ryš-
kiomis spalvomis išdekoruotą kabaretą (viena
ponia net sakė neseniai buvusi labai panašia-
me kabarete). Tad kur tiesa? Žinoma, tarp
dviejų kraštutinių tiesos paprastai reikia
ieškoti kur nors viduryje. Beveik tą pat galima
pasakyti ir apie rūbus.

Jeigu tą publiką, kuri keturis kartus pripil-
dė Marijos Aukštesniosios mokyklos salę, kas
nors prieš tai būtų sukvietęs ir būtų rodęs tą
pačią operą su tomis pačiomis dekoracijomis ir
tais pačiais rūbais, bet be jokio kalbėjimo, ir
būtų liepęs publikai atspėti, kokia čia yra ope-
ra, tai iš pirmojo veiksmo net būtų neaišku, ar
čia lietuviška opera; tik antrame veiksmo, pa-
sirodžius tautiniais rūbais apsirengusiai Rūte-
lei ir jos motinai, kiekvienas suprastų, kad čia
lietuviška opera, bet kad tai būtų „Jūratė ir
Kastytis“, tai, net leidžiantis po trečiojo veiks-
mo uždangai, niekam nebūtų nė į galvą atėję.

Kai kas labai gyrė techniką ir išradingumą,
parodant pirmajame veiksmo Jūratę, bet ji ten,
ir taip jau statiškoje operoje, buvo panaši į
parke pastatytą kokiam nors žymiam žmogui
paminklą — atrodė kaip bronzinis biustas ant
marmorinio stulpo. O jaunos, lieknos šokėjos,
nevykusiais drabužiais labai išryškinus kai ku-
rias jų kūno dalis, vienos ponios pasakymu,
atrodė „labai motiniškai“.

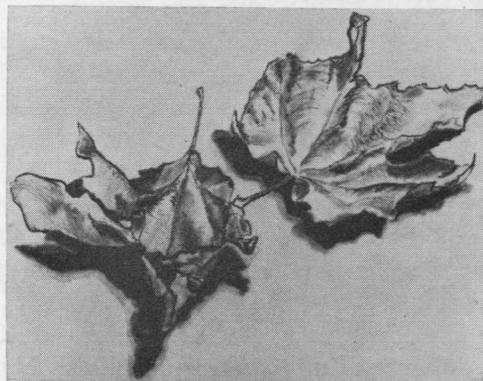
Pernelyg naiviai buvo atvaizduotas gintaro
pilies griuvimas ar pranykimas, numetant nuo
viršaus į sceną pluoštą popiergalių, kas žiūro-
vuose tik juoką sukėlė. Žinant, kiek čia vis
dėlto buvo parodyta techniško išradingumo
šviesos efektais ir kitokiomis priemonėmis, ar-
gi nebūtų buvę galima kaip nors išpūdingiau
pavaizduoti pilies sugriuvimą ar išnykimą? Ži-
noma, ir čia gal buvo kalčiausia laiko stoka.

Chorai visuomet buvo Čikagos lietuvių ope-
ros stiprybė. Ne vieno žinovo teigimu, nedaug

jam trūko iki profesionalų lygio. Ir šioje ope-
roje choro įnašas buvo didelis, nors kartais bu-
vo pastebimas repeticijų trūkumas. Visi keturi
solistai: Stankaitytė, Baras, Stempužienė ir
Momkienė egzaminą išlaikė ir net nežuvo (ypač
II veiksmo) nelygioje kovoje su... orkestru. Or-
kestras kartais tikrai buvo per garsus. Tai ga-
lima pasakyti ir apie kitas iki šiol Čikagoje
girdėtas mūsų operas. Orkestras turėtų solis-
tams tik akompanuoti, bet jų nenustelbti ir ne-
užgožti. Mes visi lenkiame savo galvas prieš
maestro Kučiūną už jo tikrai didelius nuopel-
nus mūsų operai, bet dar žemiau tas galvas iš
pagarbos nulenktume, jeigu ateityje jis trupu-
čiuką pritildytų orkestrą, ypač mūsų gražiabal-
siams solistams dainuojant gražias arijas.

Tad prisiminėme čia šiek tiek kritikos ir
manome, kad ji objektyvi, nė vieno neužgau-
nanti. Visi, kurie prie šios operos prisidėjo, pa-
rodė tikrai daug meilės, pasišventimo, sugaišo
daug valandų ir gal apgadino net savo nervus.
Pagrindinė minėtų netobulumų kaltininkė —
laiko stoka. Nebuvo pakankamai laiko repeti-
cijoms, pasiruošimui ir kitiems įvairiems ope-
ros apipavidalinimams apgalvoti. Kai kas vis
kartoja, lyg guosdamasis ir mūsų operos daly-
vius guosdamas, kad mes nesame profesionalai,
tad daug ko laukti ir negalima. Kad nesame
profesionalai, bet dirbame tik nuo savo tiesio-
ginių pareigų atliekamam ar nuvogtu laiku, tai
kiekvienam aišku. Bet gal galėtume kelti klaui-
simą, ar mes negalėtume būti profesionalai, jei-
gu turėtume pakankamai laiko? Ar mes turėtu-
me tinkamų solistų ir choristų pasiekti profe-
sionalų lygiui? Manytume, kad taip. Bet tai yra
tik svajonė. Palikę svajones nuošaly ir objek-
tyviai pažvelgę į mūsų operos tokiose nepa-
lankiose sąlygose iki šiol nueitą kelią, visiškai
nuoširdžiai ir neperdėtai jai galime visu balsu
sušukti griausmingą valio!

J. Vaišnys

APIE ILGUS PLAUKUS

Malonus Redaktoriau,

Su įdomumu perskaičiau balandžio mėnesio "Laiškuose Lietuviams" buvusį straipsnį apie ilgus plaukus. Man atrodo, kad tas Singapūro ministeris be reikalo taip baiminasi ir mano, kad ilgi plaukai yra visų blogybių priežastis. Žinoma, daugumas lietuvių, ypač senesniosios kartos, jam visiškai pritartų. Juk matome, su koku pasigailėjimu ir kartais net su dideliu pasipiktinimu kai kurie žiūri į tuos mūsų jaunuolius, kurie užsiaugina ilgus plaukus, barzdą arba net tik žandeną ("bakenbardus"). Kai kurie, lyg prieš tai protestuodami ir norėdami pasirodyti "rimti", o ne "tuščiagalviai madų sekėjai", ne tik labai trumpai nusikerpa, bet net nusiskuta paausius, panašiai kaip darydavo Amerikos indėnai. Teko girdėti, kad vienas tėvas, net surišęs savo sūnų, prievarta jam nuskuto nuo galvos ilgus plaukus. Dėl to tas sūnus, pasipiktinęs žiauriu tėvo elgesiu, pabėgo iš namų. Dėl tų ilgų plaukų ir barzdų ne vienoje šeimoje kyla gana smarkių vaidų, barnių, nesantaikų. Man atrodo, kad visai be reikalo.

Juk visais amžiais buvo ir bus įvairių madų. Tos mados — tai ne tik moterų reikalas. Ir vyrų mados keičiasi ne tik rūbų, bet ir plaukų nešiojimo atžvilgiu. Juk buvo laikai, kada vyrai nešiojo perukus, barzdas, ūsus, kai jų kojos buvo aptemptos kojinėmis iki aukščiau kelių, panašiai kaip dabar moterų. Keista, kad jau taip greitai užmiršome ir "lietuvių barzdočius". Argi nebūtų galima sakyti, kad dabartinis mūsų jaunimas, augindamas barzdas, grįžta prie senų lietuviškų tradicijų?

Žinoma, jokių būdu negalima pateisinti tų jaunuolių, kurie, užsiauginę ilgus plaukus ir barzdas, visiškai nesirūpina švara, nesiprausia, nesišukuoja, kuriuos jau galima už kelių žingsnių užuosti. Pajuokos verti ir tie, kurie mano, kad šių laikų mada reikalauja, kad jaunuoliai būtų apsiskarmaliavę, apiplyšę, sulopytom kelnėm ir iki kelių kabančiais marškiniais. Tai nėra jokia mada, o tik paprastas apsileidimas ir savigarbos stoka.

Tai yra tokia mano nuomonė. Nežinau, ar visi mano draugai su mano mintimis sutiks.

Madų gerbėjas

Gerbiamasis Redaktoriau,

Norėčiau pasidalinti keletu minčių apie Singapūro ministerio Rajaratnam kovą prieš ilgus plaukus (žiūr. "L. L." nr. 4, psl. 131-133).

Manau, kad ilgi plaukai niekam nedaro blogo, blogybės išeina tik iš ilgų plaukų nešiotojų filosofijos. Kai jaunuolis užsiaugina ilgus plaukus, jis dažniausiai artėja prie visokiųjų narkotikų, hipiško gyvenimo būdų ir t. t. Bet taip pat norėčiau pabrėžti, kad daugelis ilgaplaukių nei narkotikų nevartoja, nei negalvoja apie visokias hipių skelbiamas nesąmones. Daugiausia mes girdime tik apie mažesniąją dalį, kuri susilaukia plačiausių aprašymų spaudoje.

Prieš kiek laiko man teko keliauti po Islandiją. Ten yra JAV kariuomenės bazė. Islandai, galima sakyti, neapkenčia mūsų kareivių. Be abejo, kareiviai nešioja trumpus plaukus. Islandų jaunimas, norėdamas išsiskirti iš JAV kareivių, auginą ilgus plaukus. Man neteko matyti nė vieno islando jaunuolio, turinčio

trumpus plaukus. Keliautojai Islandija gali atrodyti kažkokia hipių kolonija, tačiau ten nėra nei narkotikų vartotojų, nei hipiškų idėjų skleidėjų.

Tad ilgi plaukai nieko bendro neturi nei su narkotikais, nei su hipišku gyvenimu. Visa tai yra tik aplinkos pasekmės.

Rimantas Genčius

MES IR LIETUVA

Didžiai gerbiamas redaktoriau,

Vos tik šiandien gavau 5-tąjį "Laiškų Lietuviams" numerį. Kaip visuomet, tuoj ji "prarijau" nuo pradžios iki galo. Tikrai nuoširdžiai dėkoju už tokį puikų žurnalą. Man jame viskas patinka, bet ši kartą ypač dėmesį atkreipė skyrius "Tėvynėje", kur rašoma apie religijos persekiojimą Lietuvoje. Labai mane sudomino pastabos apie tą organizuojamą vaikų ekskursiją į Lietuvą. Čia noriu pareikšti savo mintis, nes apie šį reikalą daug esu galvojęs.

Ar mes savo tėvynę vadinsime tiesiog Lietuva, ar okupuotąja Lietuva, ar Tarybų Lietuva, vis tiek visi žinome, kad tai yra ta pati mūsų tėvynė, kuri šiandien nėra laisva, kuri turi tarnauti okupantui rusui. Tai visi suprantame, manau, neišskiriant nei Paleckio, nei Sniečkaus. Nors dabar ten ne mes patys šeimininkaujame, bet vis tiek ji yra mūsų arba mūsų tėvų gimtoji šalis, apie ją mes galvojame, svajojame, į ten mus širdis traukia. Ne vienas tikrai su ilgesiu dainuojame:

O kad išauštų ir man laimės dienele,

Kada savo šalelę galėčiau aplankyti!

Ir jau ne vienas ją aplankėme. Ją aplankė ir kai kurie jau išeivijoje gimę mūsų vaikai. Jie visi džiaugiasi, kad turėjo progą ją aplankyti, nes jų širdyse, be abejo, dar rusena tėvų įkvėpta tėvynės meilės kibirkštėlė. Ta kibirkštėlė, kiek teko patirti, nuvažiavus kuriam nors jaunuoliui į tėvynę, labiau sužiba ir pradeda net liepsnoti. Tad manyčiau, kad yra labai patartina mūsų jaunimui aplankyti Lietuvą. Bet aš čia kalbu tik apie trumpą aplankymą, apie kelių dienų pasisvečiavimą pas gimines. O kaip su ilgesniu pagyvenimu Lietuvoje? Ar būtų gera, jei vaikai ten pastovyklautų keletą savaitių, ar būtų naudinga, jeigu studentai vyktų į Vilnių studijuoti? Tai klausimai, kurie dabar labai aktualūs, dėl kurių tiek ginčijamasi ir diskutuojama.

Nuomonių čia yra visokių. Vieni sako, kad savo vaiko už jokių pinigų neleistų ten sto-

vyklauti, nes prityrę propagandistai galėtų iš jo padaryti bedievį. Kiti sako, kad tokio amžiaus vaikui Dievo taip lengvai nei įkvėpsi, nei "iškvėpsi". Jie galvoja, kad tokia išvyka vaikams būtų naudinga. Kaip ten bebūtų, bet savo vaiko aš į tokią stovyklą vis tiek neleisčiau. Man atrodo, kad būtų perdaug rizikinga daryti tokius eksperimentus su savo nuosavu vaiku.

Teko daug kalbėti su kai kuriais tenyškčiais padėti gerai pažįstančiais asmenimis apie galimybę mūsų jaunimui studijuoti Vilniaus universitete. Įdomu, kad beveik visų nuomonė buvo ta pati. Jie sutinka, kad mūsų jaunimui ten metus kitus pabuvoti būtų daug naudos, bet gali būti ir daug pavojų. Pakliuvęs į tokią aplinką jaunuolis per ilgesnį laiką gali būti visiškai "peraukletas" tiek religine, tiek socialine prasme. Tad šis "eksperimentas", atrodo, būtų dar daug pavojingesnis, negu tas vaikų stovyklose.

Nežinau, ar šitos mano mintys bus kam naudingos. Atleiskite už sutrukdyimą.

Tėvas

ATSIUSTA PAMINĖTI

Česlovas Grincevičius. VYSKUPO KATINAS. Išleido JAV LB Švietimo Taryba 1972 m. Iliustravo A. Palubinskienė. Šioje didelio formato kietais viršeliais knygelėje yra trys apsakymėliai vaikams: Velykų dovanėlė, Bažnyčios persekiotojas ir Vyskupo katinas. Knygelė labai gražiai išleista, gražios spalvotos iliustracijos, tik be reikalo ant kietų pilkų viršelių uždėtas spalvotas aplankas; būtų buvę daug geriau, kad būtų spalvotas viršelis be jokio aplanko, nes aplankas vaikams tikrai netvers ilgiau kaip vieną kitą dieną. 38 psl., kaina nepažymėta.

ŠVIETIMO GAIRĖS. Lietuviškojo ugdymo žurnalas mokyklai ir šeimai. Nr. 6(10). Leidžia JAV LB Švietimo Taryba.

LITUANUS. 1971 m. Vol. 17, No. 4. Redaguoja Antanas Klimas ir Ignas K. Skrupskelis.

1972 Jaunimo metų kalendorius. Išleido Vydūno Jaunimo Fondas, 3425 W. 73 St., Chicago, Ill. 60629. Kaina 1 dol.

Rasa Arbaitė

Susitikimas (akrilika)

RASA ARBAITĖ

Prieš porą metų (1970 m. gegužės mėn.) "Laiškų Lietuviams" skaitytojus supažindinome su jauna dailininke Rasa Arbaite ir su jos įdomiais tapybos bei grafikos darbais. Šį numerį Jaunimo kongreso proga vėl iliustruojame šios jaunosios dailininkės kūriniais, kurie jau yra skirtingi nuo buvusiųjų, bet vis tiek juose pastebima toji charakteringa Rasos meno filosofija, kuri ją išskiria iš kitų mūsų dailininkų. Apie dailės meną ji pati taip yra išsireiškusi: "Tikras menininkas kuria iš gryno džiaugsmo, norėdamas žiūrovą sukrėsti, sumaišyti

ir pradžiuginti" ("A true artist paints for the sheer joy of terrorizing, confusing, or bringing joy to the onlooker"). Iki šiol ji yra suruošusi jau keliolika individualių parodų ir susilaukusi labai gerų įvertinimų iš meno žinovų bei kritikų. Rasa jau nebe jaunutė maža mergytė, kaip mes ją dar vis prisimename, bet jau 17 metų mergina. Bus labai įdomu ir toliau stebėti jos kūrybos bei gyvenimo filosofijos metamorfozę.

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS

Vėl skelbiame tradicinį "Laiškų Lietuviams" straipsnio konkursą. Šiam konkursui skiriama tema: *Kaip tikėjimas prarandamas ir atrandamas*. Jeigu kas nori, gali rašyti tik apie kurią vieną šios temos dalį: apie tikėjimo praradimą arba atradimą. Priimtina ir beletristinė temos nagrinėjimo forma. Manoma, kad šis klausimas yra įdomus ir aktualus. Kiekvienas gali rasti daug medžiagos tiek iš savo, tiek iš kitų žmonių gyvenimo. Be abejo, yra priežasčių, kurios tikėjimą pamažu silpnina ir pagaliau visai sužlugdo, kaip yra daug ir tokių priežasčių, kurios tikėjimą didina, ugdo, o prarastą atgaivina.

Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių. Už geriausius rašinius skiriamos trys premijos: I — 100 dol. (mecenatas — Vincas Kuliešius), II — 75 dol. (mecenatė — Aldona Mažeikienė), III — 50 dol. (mecenatė — Stefanija Rudokienė). Straipsnis turi būti pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus autoriaus tikrąjį pavardę, adresą bei telefoną atskirame vokelyje, atsiųstas redakcijai iki 1973 m. vasario mėn. 1 dienos. Konkurso vertinimo komisija bus paskelbta vėliau. Konkursui atsiųsti straipsniai, premijuoti ar nepremijuoti, tampa redakcijos nuosavybe ir gali būti spausdinami "Laiškuose Lietuviams".

LITERATŪROS KONKURSAS

Jau prieš kelis mėnesius JAV LB Švietimo Taryba yra paskelbusi konkursą parašyti jaunimui tinkamą literatūrinį veikalą (romaną, apysaką, novelę). Veikalas turi būti skiriamas paaugliams ir ne trumpesnis kaip 150 mašinėle rašytų puslapių. Laimėtojai skiriama 1000 dol. premija. Rankraščius, pasirašytus slaptyvardžiu ir į atskirą vokelį idėjus savo tikrąją pavardę ir adresą, siųsti iki š.m. gruodžio mėn. 31 dienos šiuo adresu: J. Vaišnys, 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636. Primename, kad veikalas turi būti naudingas, aktualus ir patrauklus dabartiniam mūsų jaunimui.

NUOŠIRDŽIAI DĖKOJAME "LAIŠKŲ LIETUVIAMS"

RĖMĖJAMS

20 dol. aukojo: J. Klimas.

Po 10 dol. aukojo: St. Daunys, N. Linkevičiūtė, dr. O. Vaškevičiūtė, vysk. V. Brizgys.

6 dol. aukojo: A. Šantaras.

Po 5 dol. aukojo: J. Bružienė, K. Pabedinskas, J. Laucius, O. Motusaitis, P. Balčiūnas, P. Kalvaitis, B. Čižikaitė, O. Veleikis, B. Ginčauskas, J. Misevičius, O. Nagelė, dr. K. Aglinskas, P. Juodikis, V. Statkus, A. Zubas, J. Kaknevičius, A. Šadauskienė, E. Diminskienė, V. Skladaitis, E. Masaitienė, E. Eidėnas, A. Kairaitis, J. Gečius, A. Lišauskas, A. Stonys, A. Pranevich, J. Jagėla.

Po 3 dol. aukojo: P. Sirgedas, J. Turčinskas, J. Žukas, M. Kapočius, O. Kanišauskas, J. Steponaitis, J. Jurgutis, V. Akelaitis, dr. J. Balčiūnas, J. Sėurgis, J. Kriščiukaitis.

P 2 dol. aukojo: A. Ramonaitienė, B. Kukalis, A. Landsbergis, J. Abraitis, J. Kizlauskas, V. Valkavičius, L. Žemgulienė, A. Miseilis, P. Graužinienė, A. Bridžius, M. Pečiulis, A. Petrašiūnas, R. Merkys, D. Kriaučiūnienė, E. Vilimaitė, J. Ramanauskas, I. Rimkūnas, Z. Martinaitienė, J. Balnionis, M. Andriušienė.

Po 1 dol. aukojo: S. Daržinskas, J. Janušonis, P. Ličkus, P. Pajaujis, E. Jokubkienė, S. Rutkus, S. Dzikas, A. Matukas, A. Grigaliūnas, S. Graužinienė, R. Kutka, Z. Rumša, A. Kleizienė, J. Brazauskas, V. Sonda, P. Baužys, L. Laukienė, E. Laukaitis, T. Karaliūtė, V. Tamulis, L. Senutienė, J. Stonkus, E. Vaitkūnas, kun. A. Babonas, S. Žumbakienė, I. Vilimas, V. Zalatorius, V. Mažeika, N. Šumskienė, A. Orvidas, M. Galeckas, V. Kasakaitis, M. Mikeiliūnas, G. Baltrušaitis, A. Skudzinskas, O. V. Šilėnas, M. Virbickas, K. Baltramaitis, J. Karaliūnas, B. Gudomis, S. Dargis, B. Butkys, K. Prišmantas, K. Otto, kun. V. Pikturna, K. Sidabras, V. Rusa, O. Krasauskas, A. Augaitis, A. Spačkauskas, P. Jakubaitis, V. Bartuška, G. Palionis, M. Simonaitis, R. Žiogrys, A. Rūgys, E. Skopas, P. Nadas, A. Šembrotas, K. Valaitis, P. Norkus, E. Arlauskas, V. Silėnas, E. Šilgalienė, P. Staniūnas, R. Čepulis, M. Sinkus, A. Pilipavičius, A. Lietuvninkas, J. Susmaras, J. Kramilius, S. Zulpa, J. Šidlauskas, J. Bakšys, J. Petrauskas, K. Drunga, O. Juodvalkis, E. Ekertaitė, K. Stasiulis, G. Juškėnas, J. Žiūraitis, M. Kulikauskaitė, A. Paleckis, J. Racevičius, M. Jachimavičienė, P. Gluosnys, J. Ugėnas, R. Vabolis, T. Rymantas, K. Vaičaitis, V. Vitkus, R. Mikelevičius, S. Masilionytė, M. Židžiūnienė, J. Kačkelis, P. Stirbys, A. Juodka, A. Drazdys, J. Juras, S. Rutkauskas, K. Daugvydas.